

KOMMISSJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

ÅRSRAPPORT 2023

I. Leders beretning

Gjenopptakelseskommissjonen avgjør om en domfelt som har begjært gjenåpning av en rettskraftig dom, skal få behandlet saken sin på ny i domstolene. Kommisjonen er et forvaltningsorgan med selvstendig ansvar for å utrede sakens faktiske og rettslige sider. Den er uavhengig av politiet, påtalemyndigheten, domstolene og andre. Uavhengigheten innebærer også at selv om kommisjonen administrativt er underlagt Justis- og beredskapsdepartementet, kan kommisjonen verken instrueres eller utsettes for noen form for påvirkning eller press i forbindelse med enkeltsaker som den har til behandling. Gjenopptakelseskommissjonen er en viktig del av strafferettspleien og et viktig element i rettsstaten. Vårt mål er at saksbehandlingen skal være objektiv, grundig og effektiv. Saksbehandlingen skal sikre at det treffes materielt riktige avgjørelser innen rimelig tid.

Det har vært en økning i antall saker som kommer inn til kommisjonen siden 2019 på 58 %. I 2019 mottok kommisjonen 153 saker og i 2023 var antallet 261. Kommisjonen avgjorde 210 saker i 2023.

Mange saker er arbeids- og ressurskrevende. Utviklingen i rettsapparatet med store og komplekse saker, får også virkning for arbeidet i kommisjonen. Til sammen ble 61 saker/dommer, altså hele 39 % av sakene, gjenåpnet i 2023. Kortversjoner av de gjenåpnede sakene er inntatt i årsrapporten. En spesiell sakstype i 2023 var saker hvor anførselen var at domfelte hadde vært utsatt for ulovlig kroppsvisitasjon under varetekt. Av disse ble straffutmålingen gjenåpnet i 17 av 31 saker.

Kommisjonen har gjenåpnet 27 saker på grunnlag av nye sakkyndige erklæringer som gjelder domfeltes psykiske helsetilstand på handlingstiden.

Totalt ble 16 saker ikke tatt til følge. Kommisjonen eller leder/nestleder har forkastet 81 saker.

For budsjettåret 2023 hadde kommisjonen kr 23 797 000 til disposisjon og forbrukte kr 23 102 621. Det meste av midlene går med til faste utgifter som IKT-utgifter, husleie, lønn til sekretariatets ansatte og godtgjøring til kommisjonens medlemmer. Det har også vært nødvendig med mer omfattende kommisjonsmøter enn vanlig.

Medlemmene av kommisjonen og medarbeiderne i sekretariatet ved årsskiftet presenteres senere i årsrapporten. Med et stadig økende antall saker er arbeidsbyrden for de ansatte og kommisjonen stor. Kommisjonen har i 2023 fått en større varig bevilgning som er helt avgjørende for at kommisjonen skal kunne utføre sitt samfunnsoppdrag. Jeg ser imidlertid at denne økningen ikke er tilstrekkelig ut fra økningen i antall saker og at sakene har fått et større omfang.

Jeg ser også at hvilke typer saker kommisjonen mottar, og antall saker innenfor en sakstype, bl.a. påvirkes av avgjørelser fra Høyesterett og andre domstoler. Et eksempel fra 2023 er saker om vold mot små barn (de såkalte filleristingssakene). Etter at Borgarting lagmannsrett i desember 2022 avsa en dom der en forelder ble frifunnet for vold mot sitt eget barn, har kommisjonen mottatt flere begjæringer om gjenåpning i saker med parallelt tema.

Det utvalget som Kongen i statsråd nedsatte i tilknytning til Baneheia-saken («Baneheiautvalget»), og som skal foreta en gransking av straffesaken og en grundig gjennomgang av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker, begynte sitt arbeid i 2023. Kommisjonen har allerede hatt et møte med Baneheiautvalget, og oversendt bl.a. dokumenter knyttet til Baneheia-saken. Utvalgets arbeid og rapport vil bli en viktig gjennomgang for læring og endring.

Det ville være en klar forbedring for rettssikkerheten om reelle bevismidler blir tatt vare på og oppbevart. Dette er det hjemmel for i straffeprosessloven § 213, som sier at retten kan bestemme at beslag av bevismidler skal opprettholdes også etter rettskraftig dom i saken, såfremt og så lenge det er grunn til å regne med at saken kan bli begjært gjenåpnet eller andre særlige forhold tilsier det. Det er behov for klare regler for oppbevaring av bevis ved Oslo universitetssykehus, Avdeling for rettsmedisinske fag (RMF). Hovedregelen i straffeprosessloven § 23 om at det skal tas opptak av forklaringer m.m. under hoved- og ankeforhandlinger må følges. Jeg merker meg at det er avsatt noe midler til dette i statsbudsjettet, men beløpet fremstår lavt ut fra behovet.

Dette er temaer som Gjenopptakelseskommisjonen har tatt opp gjentatte ganger siden starten, og som jeg håper granskingsutvalget også vil fokusere på.

Oslo, 15. februar 2024

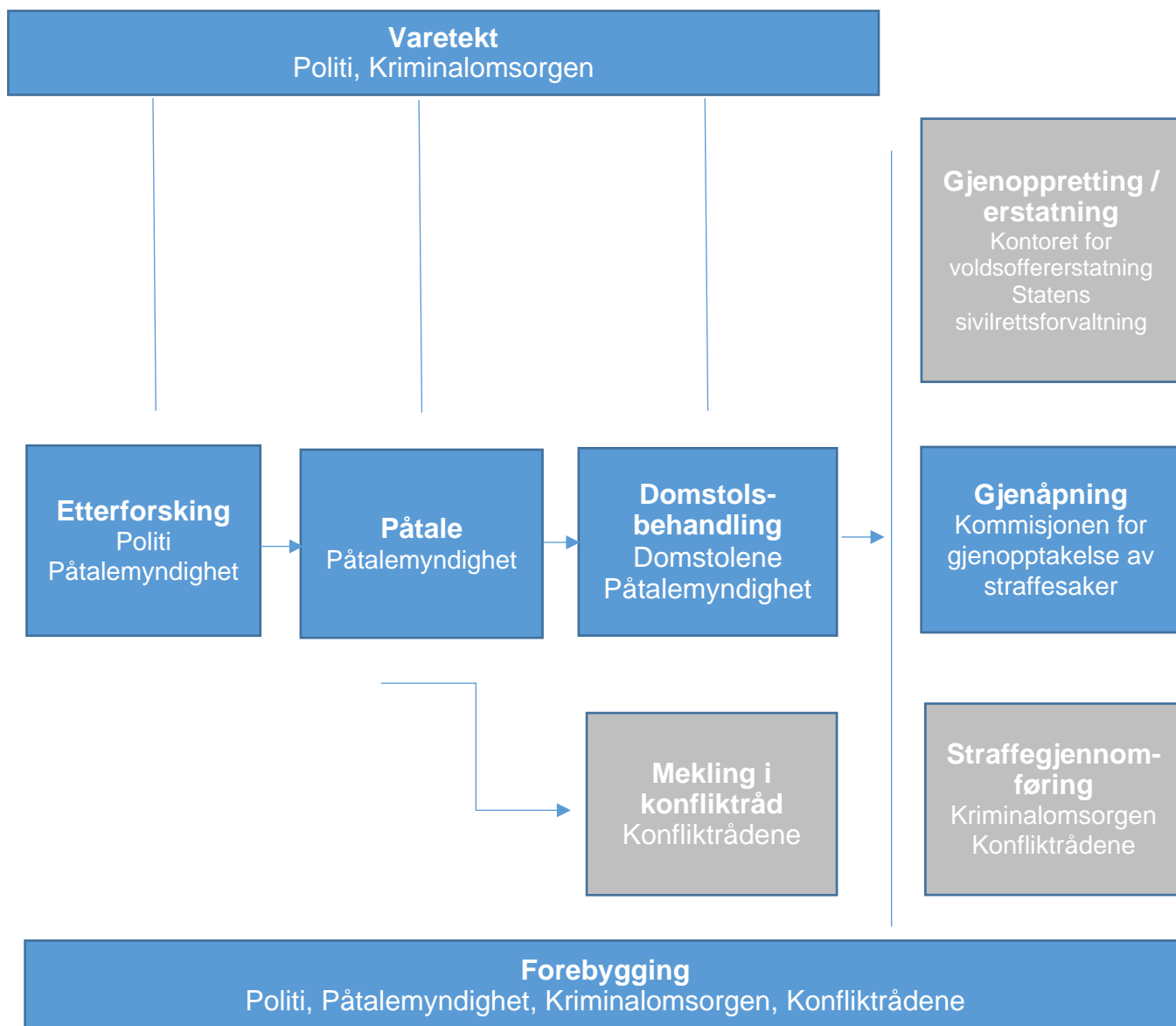
Kamilla Silseth
leder

Dokumentet er elektronisk godkjent

II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Gjenopptakelseskommisjonens plass i straffesakskjeden

Figuren nedenfor er ment som en forenklet illustrasjon av Gjenopptakelseskommisjonens plassering i straffesakskjeden.

Omtale av virksomheten og samfunnsoppdraget

Muligheten for gjenåpning er viktig for å ivareta rettssikkerheten til det enkelte individ. Gjenopptakelseskommisjonen er et uavhengig forvaltningsorgan, og kommisjonens samfunnsoppdrag er å behandle begjæringer om gjenåpning av straffesaker som er rettskraftig avgjort i domstolene.

Gjenopptakelseskommisjonen ble opprettet ved lov 15. juni 2001 nr. 63 og startet sin virksomhet i januar 2004. Målet var å skape økt tillit til behandlingen av begjæringer om gjenåpning av straffesaker ved å la en uavhengig kommisjon behandle disse sakene. Tidligere lå denne oppgaven til de domstolene som hadde avsagt dom i sakene. Bakgrunnen for endringen var at man hadde hatt flere omdiskuterte saker i nittenåtti- og nittennittiårene. Kommisjonen skulle veilede domfelte, utrede og avgjøre sakene. Gjennom reformen fikk også påtalemyndigheten en mer tilbaketrukket rolle.

I kommisjonens første år kom det inn 232 saker om gjenåpning. Senere har Gjenopptakelseskommisjonen mottatt mellom 150 og 170 saker hvert år inntil 2020 da det innkom 200 saker. Antallet saker har økt med 58 % fra 2019 til 2023. Fra oppstarten i 2004 til årsskiftet i 2023 har Gjenopptakelseskommisjonen realitetsbehandlet 2716 saker.

Domfelte kan kreve gjenåpning av en rettskraftig dom i en straffesak for eksempel hvis:

- Det er nye bevis eller nye omstendigheter som synes egnet til å føre til frifinnelse, anvendelse av en mildere strafferegel eller vesentlig mildere straff.
- En internasjonal domstol eller FNs menneskerettskomité i sak mot Norge har kommet til at avgjørelsen eller saksbehandlingen er i strid med folkeretten, slik at det er grunn til å regne med at en ny behandling av straffesaken vil føre til et annet resultat.
- Noen som har hatt sentral befatning med saken (for eksempel dommer, aktor, forsvarer, sakkyndig eller rettstolk), har gjort seg skyldig i en straffbar handling som kan ha hatt innvirkning på dommen til skade for domfelte.
- En dommer eller et lagrettemedlem som behandlet saken var inhabil, og det er grunn til å anta at det kan ha hatt betydning for avgjørelsen.
- Høyesterett har fraveket en lovtolkning som den tidligere har lagt til grunn, og som dommen bygger på.
- Det foreligger særlige forhold som gjør det tvilsomt om dommen er riktig, og tungtveiende hensyn tilsier at spørsmålet om siktedes skyld blir prøvd på ny.

Kommisjonen har plikt til å veilede den som ber om å få sin sak behandlet på nytt. Med mindre domfelte er representert ved advokat, vil han eller hun vanligvis få tilbud om en veiledningssamtale. En slik samtale kan finne sted pr. telefon, digitalt møte eller personlig fremmøte i kommisjonens lokaler. Dersom domfelte soner, kan samtalen finne sted i fengselet.

Kommisjonen kan i henhold til loven kun oppnevne forsvarer når det foreligger «særlige grunner».

Gjenopptakelseskommissjonen sørger for nødvendig utredning av sakens faktiske og rettslige sider, og kan innhente opplysninger på den måten den anser det hensiktsmessig. Ved opprettelsen av kommissjonen ble det ansett som ønskelig å etablere et organ som kunne være i stand til å foreta en selvstendig utredning av sakene. Siden oppstarten i 2004 har kommissjonen hatt flere saker til behandling som har krevd utredning av større omfang.

Dersom begjæringen ikke forkastes, skal domfelte og påtalemyndigheten gjøres kjent med begjæringen og kommissjonens eventuelle utredning og gis anledning til å komme med eventuelle merknader. Fornærmede eller etterlatte skal underrettes om begjæringen. Fornærmede eller etterlatte har rett til dokumentinnsyn og til å uttale seg skriftlig om begjæringen, og de kan be om å få avgjort forklaring til kommissjonen. Kommissjonen kan oppnevne bistandsadvokat for fornærmede eller etterlatte etter straffeprosesslovens alminnelige regler så langt de passer.

Begjæringene avgjøres av kommissjonen. Kommissjonens leder/nestleder kan forkaste begjæring om gjenåpning av avgjørelser som etter sin art ikke kan gjenåpnes av kommissjonen, begjæring som ikke inneholder noen gjenåpningsgrunn etter loven eller som åpenbart ikke kan føre frem.

Dersom kommissjonen beslutter at en begjæring skal tas til følge, skal saken henvises til ny behandling ved en domstol som er sideordnet den domstol som avsa den opprinnelige dom. Er avgjørelsen truffet av Høyesterett, behandles saken på nytt av Høyesterett.

Organisasjonen

Kommissjonen består av fem faste medlemmer og tre varamedlemmer. Lederen, nestlederen, ett annet medlem og to av varamedlemmene skal ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap. Lederen utnevnes av Kongen i statsråd for en periode på syv år, og medlemmene og varamedlemmene oppnevnes av Kongen i statsråd for en periode på tre år. Kommissjonens leder kan bare sitte én periode, men øvrige medlemmer og varamedlemmer kan gjenoppnevnes én gang for nye tre år.

Presentasjon av kommissjonens medlemmer pr. 31.12.2023

Kamilla Silseth (2023 – 2030 åremål)

Leder av Gjenopptakelseskommissjonen

Silseth har juridisk embetseksamen fra universitetet i Bergen, 2000. Hun har fra 2013 til 2023 vært advokat i advokatfirmaet Schjødt, avbrutt av en tre måneders konstitusjon som lagdommer. Før dette var hun tingrettsdommer i omtrent fem år. Hun har også vært dommerfullmektig, advokat i Vestfold fylkeskommune og rådgiver i skatteetaten. Hun har også vært nestleder i Kontrollkommissjonen i Rogaland, og er medlem av Stiftelsesklagenemnda.

Trude Marie Wold (2021 - 2024, nestleder)

Advokat, Sortland

Wold har juridisk embetseksamen fra universitetet i Tromsø, 1996. Hun har drevet advokatfirmaet Wold på Sortland siden 2002. Wold har vært nestleder og medlem i Hovedstyret i Advokatforeningen siden 2020, leder for Kontrollkommisjonen for sykehusene i Lofoten og Vesterålen siden 2019 og fra 2011 fast bistandsadvokat for Vesterålen tingrett/ Midtre-Hålogaland tingrett og Hålogaland lagmannsrett.

Rolf Kåre Sæther (2022 – 2025, medlem)

Statsautorisert revisor, Kristiansund

Sæther har erfaring fra internrevisjon i bank, ledelse av lokalbankkontor og fra ekstern revisjon, senest som partner i BDO fram til sommeren 2022. Han var styremedlem i Den norske Revisorforening i perioden 2015 – 2021.

Frederik Meringen (2023 - 2026, medlem)

Tingrettsdommer

Meringen avla juridisk embetseksamen ved Universitet i Oslo i 1997, med spesialfag fra University of Edinburgh. Han har yrkeserfaring fra Garanti-Instituttet for Eksporthandelen samt påtalemyndigheten; Nordmøre politidistrikt og Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter. Meringen ble utnevnt som tingrettsdommer i 2010 og er fagansvarlig for straffesaker i Møre og Romsdal tingrett.

Tom Gunnar Vik (2023 - 2026, medlem)

Overlege, spesialist i psykiatri

Vik har vært ansatt ved klinikk for psykisk helsevern og rusbehandling ved Sykehuset Telemark HF siden 1995 og har arbeidet som overlege ved seksjon for sikkerhetspsykiatri siden 2000. Vik ble utdannet cand.med. i 1992, og har siden 2001 vært spesialist i psykiatri. Han jobber hovedsakelig med sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri ved egen sikkerhetsseksjon og som psykiater ved Skien fengsel siden 2003. Vik har videreutdanning i rettspsykiatri og fengselspsykiatri. Rettspsykiatrisk sakkyndig og fagkyndig meddommer fra 2007. Vik har vært medlem i det regjeringsoppnevnte Olsenuvalget, som gjennomgikk drap i Norge i perioden 2004-2009(NOU 2010:3).

Beate Blom (2022 – 2025, varamedlem)

Lagdommer i Gulating lagmannsrett, Bergen

Blom har juridisk embetseksamen fra 1990. Hun har arbeidserfaring som politifullmektig/adjutant og dommerfullmektig før hun i 1999 ble dommer, først som byfogd ved Bergen byfogdembete og fra 2006 som tingrettsdommer og avdelingsleder i Bergen tingrett. Hun har siden 2016 vært lagdommer i Gulating lagmannsrett.

Bendik Falch-Koslung (2021 - 2024 varamedlem)

Advokat, Oslo

Falch-Koslung har juridisk embetseksamen fra universitetet i Oslo fra 2006. Han har drevet egen advokatpraksis i advokatfelleskapet Mette Y. Larsen & Co siden 2013 etter tidligere å ha vært ansatt som advokat. Falch-Koslung er fast forsvarer for Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett og har møterett for Høyesterett. Han er videre leder av Advokatforeningens isolasjonsgruppe. Han er også tilknyttet Universitetet i Oslo, juridisk fakultet, som veileder og sensor innen strafferett, straffeprosess og menneskerettigheter.

Timothy John Brennen (2019 – 2025, varamedlem)

Professor i psykologi ved Universitetet i Oslo, Oslo

Brennen har bachelor i psykologi (University of Exeter, 1986) og ph.d. (University of Nottingham, 1989). Han forsker på menneskers mentale prosesser, om temaer som personidentifisering, falske minner, og løgndeteksjon. Han har hatt flere oppdrag som rettsoppnevnt sakkyndig vitne om hukommelse og relaterte temaer. Han har tidligere jobbet ved universitetene i Tromsø, Savoie og Grenoble, har vært forskningsleder ved Psykologisk institutt, og forskningsdekan ved det samfunnsvitenskapelige fakultet, UiO.

Presentasjon av kommisjonens sekretariat pr. 31.12.2023

Gjenopptakelseskommisjonen har sitt sekretariat i Oslo. Kommisjonens leder er ansatt på heltid som leder for sekretariatet. Sekretariatet hadde ellers ved årsskiftet tretten tilsatte. Av disse var ti juridiske og tre politifaglige utredere samt en kontorsjef og en seniorsekretær.

Elisabeth Kjærheim

Administrativ nestleder og seniorrådgiver fra 2004

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1987. Arbeidserfaring fra Sivilombudsmannen som seniorrådgiver og nestleder, og fra Drammen byrett som dommerfullmektig og konstituert byrettsdommer.

Hildegunn Sandhalla

Kontorsjef fra 2004

Handel og kontorutdannelse med fag på Markedshøyskolen. Arbeidserfaring fra Heidenreich AS, Justis- og politidepartementet – Innsynsutvalget og Grohe AS.

Louise Olsrud

Seniorrådgiver fra 2005

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1987. Arbeidserfaring fra fylkesmannen, som dommerfullmektig, politifullmektig og advokatfullmektig, og med lovarbeid i Justisdepartementet og for Bygningslovutvalget.

Sonny Folkenborg

Seniorrådgiver fra 2008

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 2000. Arbeidserfaring som advokat i Advokatfirmaet Staff og som dommerfullmektig i Sandefjord tingrett.

Helene Cecilie Rør

Seniorrådgiver fra 2008

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1988.

Arbeidserfaring fra Direktoratet for Arbeidstilsynet, som lovrådgiver i

Finansdepartementet, dommerfullmektig ved Trondenes sorenskriverembete og som seniorrådgiver i Skattedirektoratet.

Hilde Hermansen

Seniorsekretær fra 2009

Sekretærutdanning fra Treider og Merkantil Institutt. Arbeidserfaring som sekretær fra Advokatfirmaet Schjødt AS og Advokatfirmaet Torkildsen, Tennøe & Co AS.

Ksenija Nilsen

Seniorrådgiver fra 2019

Juridisk embetseksamen fra Universitet i Bergen 2009.

Arbeidserfaring som advokat fra advokatfirmaet Matrix, Justisdepartementet og som seniorrådgiver i Statens sivilrettsforvaltning.

Tonje Brunvand Hauge

Seniorrådgiver fra 2019

Mastergrad i rettsvitenskap fra Universitetet i Bergen 2012. Arbeidserfaring som seniorrådgiver i Statens sivilrettsforvaltning.

Silje Andreassen Lind

Seniorrådgiver fra 2020

Mastergrad i rettsvitenskap fra Universitetet i Oslo 2013. Arbeidserfaring som rådgiver i Toll- og avgiftsdirektoratet, og som advokat i Arntzen de Besche Advokatfirma og i Deloitte Advokatfirma.

Stine Gahre

Seniorrådgiver fra 2021

Mastergrad i rettsvitenskap fra Universitetet i Oslo 2012 og Master of Laws (LL.M) fra American University Washington College of Law 2012. Arbeidserfaring fra Jussbuss, som seniorrådgiver i Justis- og beredskapsdepartementet og som utvalgssekretær for Voldsoffererstatningsutvalget og Partnerdrapsutvalget.

Tone Tønnessen Eriksen

Seniorrådgiver fra mars 2022

Politihøgskolen 2007. Arbeidserfaring innenfor generell etterforskning ved Oslo politidistrikt. Etterforsker ved spesialseksjonen på avsnitt for seksualforbrytelser og drapsseksjonen i Oslo. Videreutdanning i etterforskning og avhør.

Nina Holm Andersen

Seniorrådgiver fra mars 2023

Politihøgskolen 1996. Ansatt ved voldsavsnittet i Oslo politidistrikt fra 2000 til 2018. Videreutdanning i etterforskning og avhør. Avsnittsleder for kommunikasjonskontroll i Øst politidistrikt fra 2018 til 2023, samt avsnittsleder for operativ kriminalanalyse fra 2022-2023.

Kjetil Løyland

Seniorrådgiver fra mars 2023

Mastergrad i rettsvitenskap fra Universitetet i Oslo 2018. Arbeidserfaring som advokat i Advokatfirmaet Lund & Co DA og som dommerfullmektig i Telemark tingrett.

Mathias Barone

Seniorrådgiver fra april 2023

Politihøgskolen 2016. Arbeidserfaring fra patrulje samt voldsseksjonen ved Agder Politidistrikt. Etterforsker på ungdomskriminalitet ved Oslo Politidistrikt. Etterforsker ved Nasjonalt cyberkriminalitetssenter (NC3) Kripos. Videreutdanning i etterforskning og avhør.

Ingeborg Skonnord

Seniorrådgiver fra mai 2023

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 2006. Arbeidserfaring som juridisk rådgiver og sekretariatsleder i EOS-utvalget, dommerfullmektig i Sør-Østerdal tingrett, utvalgssekretær i særdomstolsutvalget og seniorrådgiver og assisterende avdelingssjef hos Sivilombudet.

Presentasjon av utvalgte hovedtall

I Prop. 1 S (2022-2023) for budsjettåret 2023 ble det fremmet et budsjettforslag på kr 22 864 000. Kommisjonen fikk etter Stortingets budsjettvedtak 15. desember 2022 tildelt kr 22 864 000 i midler. I tillegg har virksomheten fått kompensasjon for den ekstraordinære lønns- og prisjusteringen, samt midlertidig økt arbeidsgiveravgift på inntekt over kr 750 000 med kr 215 000. Som kompensasjon for lønnsoppgjøret 2023 fikk kommisjonen tildelt kr 718 000. Det vil si at totalt tildelt ramme for 2023 var på kr 23 797 000.

Noen av de tilsatte i kommisjonens sekretariat har redusert arbeidstid og noen har vært i permisjon i 2023. Til sammen utgjorde antall årsverk i sekretariatet 14,10 i 2023.

Kommisjonens driftsutgifter (kap. 0466 og 0468) i 2023 var på kr 6 438 981, av dette er kr 2 857 749 utgifter til forsvarer-/bistands-/sakkyndigoppnevninger. Lønnsutgifter til tilsatte og godtgjørelse til medlemmer utgjorde kr 18 392 706 inkludert pensjonsutgifter og arbeidsgiveravgift. I tillegg til bevilgningen over kap. 468 har kommisjonen i 2023 hatt muligheter til å regnskapsføre utgifter på kap. 0466 Særskilte straffesaksutgifter m.m.

III. Årets aktiviteter og resultater

Gjenopptakelseskommisjonen skal ha en objektiv, grundig og effektiv saksbehandling for å oppnå materielt riktige avgjørelser innen rimelig tid. Kommisjonen har som mål at antallet avgjørelser ikke skal være lavere enn antallet mottatte begjæringer, slik at saksbeholdningen ikke skal øke. Antall saker i restanse har økt betydelig siden 2019, og målet har derfor ikke latt seg oppfylle. Det har bl.a. sammenheng med økningen i antall saker, samt omfanget av mange av de innkomne sakene. En juridisk utreder har brukt mesteparten av arbeidstiden på en stor begjæring, i 2023 har arbeidet med denne store saken tilsvart den tiden det tar å behandle ca. 20 ordinære saker.

Sakene og saksbehandlingen

Begjæringer mottatt og avsluttede saker

Kommisjonen har i løpet av året avholdt 11 møter over 21 møtedager. Møtene ble avholdt som både digitale og fysiske møter.

Kommisjonen har mottatt 261 saker om gjenåpning i 2023 mot 242 i 2022. Tallene representerer antallet dommer som er begjært gjenåpnet, ikke antall domfelte som har begjært gjenåpning.

Av gjenåpningsbegjæringene som kommisjonen mottok i 2023 er det 19 saker hvor domfelte er kvinne og 242 saker som gjelder menn. Enkelte personer har begjært gjenåpning av flere dommer og er derfor registrert med flere saker.

Det er avsluttet til sammen 210 saker, hvorav 158 er realitetsbehandlet. Av disse er 61 saker gjenåpnet.

Av de 61 sakene som er gjenåpnet i 2023 er 27 saker gjenåpnet på grunnlag av at det i ettertid er innhentet sakkyndig erklæring som reiser tvil om domfeltes psykiske helsetilstand på handlingstiden, se mer om dette nedenfor.

I kommisjonen er 16 saker ikke tatt til følge.

De resterende 81 saker er forkastet av kommisjonen eller leder/nestleder fordi de åpenbart ikke kunne føre frem.

De øvrige 52 sakene som er avsluttet, er ikke realitetsvurdert. Dette har f.eks. vært begjæringer om gjenåpning av sivile saker, manglende rettslig interesse og begjæringer som er trukket.

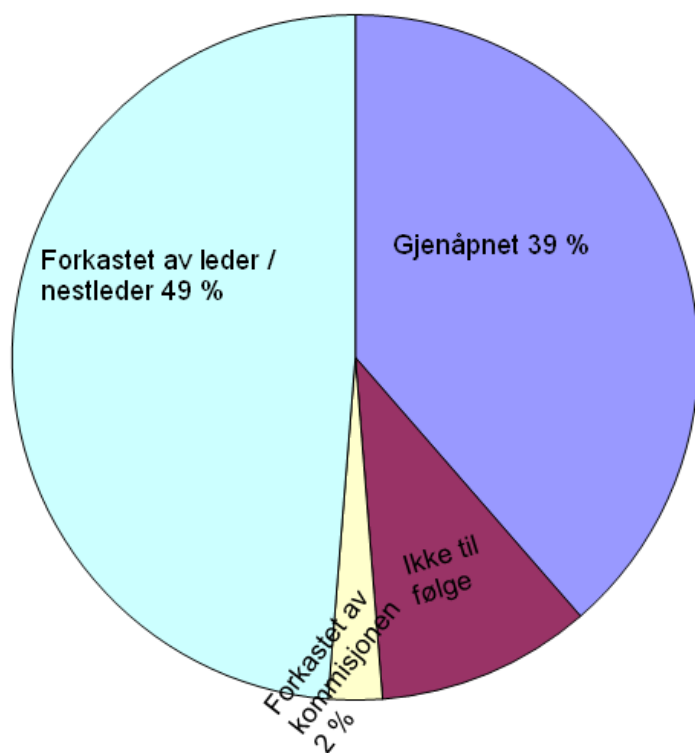
Kommisjonen har arbeidet med flere saker som har vært omfattende og tidkrevende, og hvor flere derfor ikke er blitt avsluttet i løpet av 2023. I noen saker er det store dokumentmengder som skal gjennomgås av kommisjonens medlemmer og utredere, og det kan være behov for å drøfte saken over flere møter. Dette kan være saker hvor det er foretatt utredningsskritt, og saker hvor spørsmålet om å iverksette utredningsskritt har vært drøftet i kommisjonen. Som eksempler på saker som har medført mye arbeid i 2023 kan nevnes Orderud-saken, Andersen-saken (Baneheia 2) og den såkalte Flydroppsaken. Flere kunne ha vært nevnt.

Det går også med en del tid på henvendelser fra domfelte og advokater i saker som Gjenopptakelseskommisjonen enda ikke har rukket å behandle, der det bl.a. spørres om sannsynlig behandlingstidspunkt mv.

Fullstendig oversikt over antall mottatte og avsluttede saker i 2023 fremkommer av tabellen på neste side:

	Mottatt	Avsluttet	Gjenåpnet	Ikke til følge	Forkastet av kommisjonen	Forkastet av leder/nestleder	Ikke realitetsvurdert
Generelt	10	13					13
Seksualforbrytelser	45	18	2	1		14	1
Vold, trusler	74	58	31	4		18	5
Narkotika	39	33	10	2	2	12	7
Vinning	37	39	13	6		14	6
Diverse forbrytelser	42	41	5	3	2	16	15
Diverse forseelser	14	8				3	5
Henlagte saker							
Midlertidig avgjørelser							
Inndragning eller mortifikasjon							
Henvendelser							
Forelegg							
Sivile saker							
Annet om fagsaker							
Totalt	261	210	61	16	4	77	52

Figuren nedenfor viser utfallet av de realitetsbehandlede sakene i 2023.

2004 - 2023

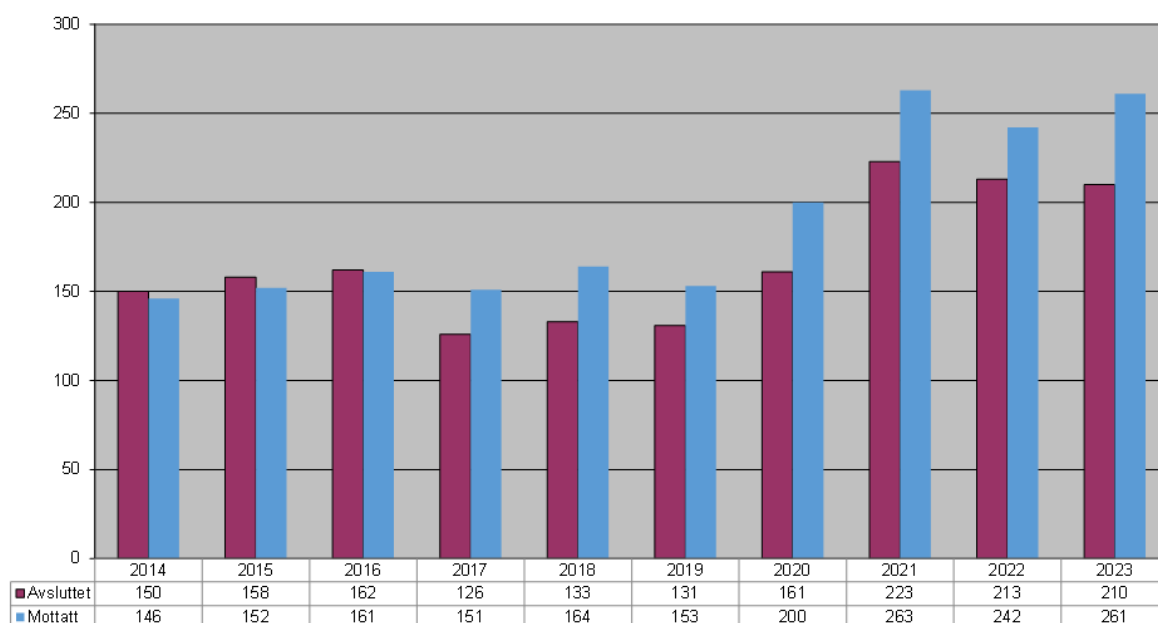
Siden oppstart av virksomheten 1. januar 2004 har kommisjonen til sammen mottatt 3567 saker, og 3220 av sakene er avsluttet. Til sammen er 538 gjenåpnet og 549 er ikke tatt til følge. Kommisjonen eller leder/nestleder har forkastet 1629 av sakene fordi de åpenbart ikke kunne føre frem, mens resten, 504 saker, er avsluttet uten realitetsbehandling.

Tabell over de totale tall for kommisjonens 20 første år:

	Mottatt	Avsluttet	Gjenåpnet	Ikke til følge	Forkastet av kommisjonen	Forkastet av leder/ nestleder	Ikke realitetsvurdert
Generelt		0					
Generelt	99	99	4	1	3	17	74
Seksualforbrytelser	614	539	46	97	65	298	33
Vold, trusler	1003	908	147	173	86	421	81
Narkotika	352	305	55	68	30	127	25
Vinning	643	602	184	111	56	189	62
Diverse forbrytelser	497	423	71	61	32	151	108
Diverse forseelser	269	254	31	38	17	133	35
Henlagte saker	13	13					13
Midlertidige avgjørelse	1	1					1
Inndragning eller mortifikasjon	1	1				1	
Henvendelser	31	31			1		30
Forelegg	6	6				1	5
Sivile saker	31	31				1	30
Annet om fagsaker	7	7					7
Totalt	3567	3220	538	549	290	1339	504

2014 - 2023

Antall mottatte saker har i dette tidsrommet ligget mellom 146 (i 2014) og 263 (i 2021).

Oppnevning av forsvarer

Loven gir kommisjonen adgang til å oppnevne forsvarer for domfelte når særlige grunner foreligger. Det vurderes i hver enkelt sak om forsvarer skal oppnevnes. Oppnevningen blir ofte begrenset til et bestemt antall timer, for eksempel for å gi en nærmere begrunnelse for begjæringens rettslige og faktiske grunnlag. Kommisjonen oppnevner alltid forsvarer når det er grunn til å anta at domfelte kan være strafferettslig utilregnelig, jf. straffeprosessloven § 397 annet ledd jf. § 96 siste ledd.

I 2023 oppnevnte kommisjonen 78 forsvarere for 77 domfelte, mot 45 i 2022. Dette har bl.a. sammenheng med økningen i antall komplekse saker for kommisjonen. Det ble oppnevnt forsvarer i ca. 30 % av sakene.

Oppnevning av bistandsadvokat – fornærmedes og etterlattes rettigheter

Kommisjonen har hjemmel til å oppnevne bistandsadvokat etter reglene i straffeprosessloven §§ 107a flg. Dette er særlig aktuelt ved avhør av fornærmede og vitner i saker om seksuelle overgrep og vold.

I 2023 oppnevnte kommisjonen 11 bistandsadvokater i 10 saker.

Oppnevning av sakkyndige

Kommisjonen har hjemmel i straffeprosessloven § 398 b annet ledd til å oppnevne sakkyndige etter reglene i kapittel 11. Kommisjonen har i løpet av sin virketid oppnevnt sakkyndige innen rettsmedisin, rettspsykiatri/rettspsykologi, rettsgenetikk, rettstoksikologi, økonomi, historie, foto- og filmteknikk, brannteknikk, bilsakkyndighet, våpenteknikk og tradisjonell kriminalteknikk.

I 2023 oppnevnte kommisjonen 12 sakkyndige i saker som gjaldt 6 domfelte. De sakkyndige hadde kompetanse innen rettspsykiatri og rettspsykologi. Kommisjonen har også utarbeidet et mandat til NIBIO (Norsk institutt for bioøkonomi) i en konkret sak, men der NIBIO etter en analyse av materialet konkluderte med at de aktuelle analysene ikke var mulig å gjennomføre. Kommisjonen har i tillegg fått kriminalteknisk bistand fra Oslo politidistrikt.

Bruk av tolk / oversettelser

Kommisjonen har brukt tolk i 7 saker. Det ble tolket fra og til kurdisk, polsk, russisk, engelsk og spansk. Kommisjonen har brukt oversetter i 8 saker. Det har blitt oversatt fra/til engelsk, polsk, arabisk, russisk og swahili.

Aktuelle avgjørelser fra kommisjonen i 2023

Utilregnelighetssaker mv.

Gjennom flere år har en stor andel av sakene som kommisjonen har gjenåpnet vært begrunnet med at det etter rettskraftig dom har vist seg at den domfelte var utilregnelig på handlingstiden slik at han ikke kunne idømmes straff (strl. 1902 § 44 og strl. 2005 § 20) eller at han var lettere psykisk utviklingshemmet slik at det skulle ha vært vurdert å idømme en mildere straffereaksjon (strl.1902 § 56 c og strl. 2005 § 80).

Det typiske for disse sakene er at den domfelte er straffedømt tidligere, og at det først i forbindelse med en ny straffesak blir stilt spørsmål ved vedkommendes psykiske helsetilstand. På bakgrunn av dette oppnevnes det rettspsykiatrisk sakkyndige, og konklusjonene til de sakkyndige kan føre til at påtalemyndigheten henlegger saken, eller at den tiltalte frifinnes av retten eller gis straffereduksjon. Det vil da oppstå spørsmål om hvordan vedkommendes psykiske helsetilstand var på handlingstiden for tidligere dommer, og det kan være aktuelt å begjære gjenåpning av denne/disse. Dersom nye sakkyndige erklærer konkluderer med at domfelte også på handlingstiden for de tidligere dommene manglet skyldene eller var i en tilstand som kunne gi straffereduksjon, vil dette være en ny omstendighet som kan gi grunnlag for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3.

I 2023 ble 27 av de 61 gjenåpnede sakene gjenåpnet på dette grunnlaget. De 27 sakene fordelte seg på 14 gjenåpningsbegjæringer, idet enkelte domfelte var blitt dømt flere ganger opp gjennom årene og som følge av dette fremsatte en begjæring om gjenåpning av flere dommer. Fire av disse begjæringene ble fremsatt av Riksadvokaten, som begjærte gjenåpning til gunst for den domfelte.

Det er følgelig fortsatt et høyt antall saker, sett i forhold til det samlede antall saker som blir gjenåpnet, som tas til følge fordi etterfølgende tvil om domfeltes psykiske helsetilstand på handlingstiden gir grunnlag for gjenåpning av skyldspørsmålet eller straffutmålingsspørsmålet.

Saker vedrørende vold mot små barn

Borgarting lagmannsrett avsa 19. desember 2022 dom i en sak der en far var tiltalt for å ha påført sin sønn hodeskader ved såkalt filleristing og/eller annet traume. Tiltalte ble etter en samlet bevisvurdering frifunnet av lagmannsretten.

Gjenopptakelseskommissjonen hadde i forkant av dommen mottatt enkelte saker knyttet til denne problemstillingen. Etter at dommen ble avsagt har kommisjonen mottatt flere begjæringer om gjenåpning av dommer der pårørende har blitt domfelt for å ha påført små barn hodeskader. Sakene innebærer ofte flere krevende problemstillinger og er relativt omfattende.

Urettmessige kroppsvisitasjoner under varetekt

Kommisjonen har i 2023, som i 2022, mottatt en rekke gjenåpningsbegjæringer som er begrunnet med at domfelte hadde vært utsatt for urettmessige kroppsvisitasjoner under varetektsperioden, og at dette skulle ha vært hensyntatt ved fastsettelsen av varetektsfradraget i dommen. Mange av disse begjæringene har ført til gjenåpning, da opplysningene om urettmessige kroppsvisitasjoner ble ansett som nye omstendigheter som syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen foretok en konkret og skjønnsmessig vurdering av antall dager som skulle ha gått til fradrag i forhold til straffens totale lengde. De nærmere rammene ble trukket opp i en avgjørelse 2. november 2022 (GK-2022/148), der kommisjonen uttalte at vurderingen av om vesentlighetsvilkåret er oppfylt beror på et skjønn. I denne avgjørelsen fastslo kommisjonen at et ytterligere varetektsfradrag på 120 dager eller mer alltid vil utgjøre en «vesentlig mildere rettsfølge», uavhengig av straffens totale lengde.

Kommisjonen har også mottatt begjæring om gjenåpning fra domfelte som har vært utsatt for urettmessige kroppsvisitasjoner under soning av den dommen som begjæres gjenåpnet. Kommisjonen har uttalt at slik etterfølgende ulovlig kroppsvisitasjon, som ikke var gjennomført da dommen ble avsagt, ikke kan gi grunnlag for gjenåpning for å få fastsatt et ytterligere fradrag. En slik etterfølgende krenkelse, som den dømmende rett ikke kunne ha tatt hensyn til, må eventuelt kompenseres på annen måte. Se for eksempel kommisjonens avgjørelse 27. januar 2022 (GK-2021/256)

Kommisjonen har totalt mottatt 60 saker som, helt eller delvis, har vært begrunnet med at domfelte har vært utsatt for urettmessige kroppsvisitasjoner under varetekt eller soning, hvorav 30 ble mottatt i 2023. Av disse ble 31 saker ferdigbehandlet i 2023, hvorav 17 saker ble tatt til følge. I november 2023 besluttet Høyesterett å behandle en sak som gjaldt rutinemessige kroppsvisitasjoner. Spørsmålet om krenkelse av EMK artikkel 3 ble berammet til behandling i storkammer i januar 2024. Kommisjonen besluttet å sette sakene på vent til avgjørelsen fra Høyesterett foreligger.

Nedenfor gjengis kortversjoner av alle saker hvor kommisjonen har tatt begjæringen om gjenåpning til følge.

Kortversjoner av alle gjenåpnede saker ligger også på kommisjonens hjemmeside, www.gjenopptakelse.no.

Samtlige av kommisjonens avgjørelser, både de som er gjenåpnet og de som ikke er gjenåpnet, er publisert i fulltekst på Lovdata i anonymisert form.

12.01.2023 (GK-2022/202) Grov narkotikaforbrytelse - § 391 nr. 3 (ny omstendighet) ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2018 dømt i lagmannsretten til fengsel i 9 år og 6 måneder for innførsel og overdragelse av en større mengde narkotika. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen, og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for ca. 329 ulovlige kroppsvisitasjoner under varetektsperioden, og at dette skjønnsmessig beregnet skulle gi et ytterligere varetektsfradrag på 150 dager.

Kommisjonens fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Videre var det spørsmål om den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor dette hadde vært anført som gjenåpningsgrunn. Kommisjonen fant at det var stor usikkerhet rundt det nøyaktige antallet kroppsvisitasjoner, men at antallet uansett lå over det nivået kommisjonen tidligere hadde uttalt at skulle anses som en vesentlig mildere rettsfølge. Dette gjaldt selv om kroppsvisitasjonene som ble utført mens domfelte sonet var sett bort fra. Domfelte var idømt en lang straff med fengsel i 9 år og 6 måneder. Likevel, sett hen til usikkerheten om antall kroppsvisitasjoner, var det etter kommisjonens vurdering i denne saken en rimelig mulighet for at en ny straffutmåling ville innebære en «vesentlig mildere rettsfølge», jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

01.02.2023 (GK-2022/63, GK-2022/65, GK-2022/67, GK-2022/68, GK-2022/69 og GK-2022/70.) Vold, tyveri, ordensforstyrrelse, narkotika m.m. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann ble i perioden fra 2009 til 2014 domfelt seks ganger for ulike straffbare handlinger. I forbindelse med nye straffbare handlinger i 2021, ble domfelte underlagt en full rettspsykiatrisk undersøkelse. Med henvisning til den rettspsykiatriske erklæringen ble det uomtvistet lagt til grunn i en tingrettsdom fra 2022 at domfelte manglet skyldevne på handlingstidspunktene i 2021. Domfeltes forsvarer begjærte etter dette gjenåpning av tidligere dommer.

Kommisjonen oppnevnte to rettspsykiatrisk sakkyndige for å vurdere domfeltes tilstand tilbake i tid. De sakkyndige kunne som følge av en viss tvil ikke med sikkerhet fastslå at domfelte var utilregnelig da de pådømte handlingene fant sted. De sakkyndige konkluderte imidlertid med at det var holdepunkter for at kriteriene for paranoid schizofreni var manifest til stede i aktuell tidsperiode.

Kommisjonen fant at den nye rettspsykiatriske vurderingen av domfeltes tilstand på de aktuelle handlingstidspunktene var å anse som en «ny omstendighet», jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Spørsmålet for kommisjonen var om de nye omstendighetene syntes egnet til å skape rimelig tvil om domfelte var tilregnelig da de pådømte forholdene fant sted. Kommisjonen bemerket at det for gjenåpning ikke kreves at det fastslås med sikkerhet at domfelte var utilregnelig på aktuelle handlingstidspunkter. Det er etter rettspraksis tilstrekkelig at det foreligger en rimelig mulighet for at den nye omstendigheten kan lede til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Sannsynlighetsovervekt er ikke nødvendig.

Kommisjonen vurderte at den nye rettspsykiatriske vurderingen av domfeltes psykiske tilstand skapte tvil om domfelte hadde skyldene på de aktuelle handlingstidspunktene. Etter kommisjonens vurdering var det derfor en rimelig mulighet for at domfelte ville ha blitt frifunnet på grunnlag av manglende skyldene dersom retten hadde vært kjent med domfeltes psykiske tilstand.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

01.02.2023 (GK-2022/156) Medvirkning til overlagt drap - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2019 dømt i Borgarting lagmannsrett til fengsel i 19 år for medvirkning til overlagt drap. Anke til Høyesterett ble ikke tillatt fremmet.

Domfelte begjærte gjenåpning av straffutmålingen, og anførte at han hadde vært utsatt for urettmessige kroppsvisitasjoner under varetekt og under soning av dommen. Han opplyste at han hadde vært utsatt for 156 ulovlige kroppsvisitasjoner under varetekt i Dubai, hvor han var blitt pågrepet etter å ha vært etterlyst av norsk politi. Etter utlevering til Norge hadde han vært utsatt for 870 ulovlige kroppsvisitasjoner i vareteksperioden. Det ble i tillegg vist til at han hadde vært ulovlig kroppsvisitert 52 ganger under soning av dommen. Fra domfeltes side ble det understreket at antall visitasjoner baserte seg på et anslag, idet det manglet nærmere dokumentasjon fra visitasjonene både i Norge og Dubai.

Kommisjonen viste til at opplysningen om at domfelte hadde vært utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i vareteksperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen viste videre til at ulovlige visitasjoner under etterfølgende soning av dommen derimot ikke vil kunne gi grunnlag for gjenåpning, idet retten ikke hadde noen mulighet til å ta dette i betraktning ved utmåling av straffen. Dette må i så fall kompenseres på annen måte.

Når det gjaldt de ulovlige visitasjonene som hadde funnet sted i vareteksperioden, både i Dubai og i Norge, hadde domfelte anslått at dette ville utgjøre et varetektsfradrag på 513 dager. Etter kommisjonens praksis ligger dette langt over det som skal til for å konstatere at en ny straffutmåling vil kunne føre til en «vesentlig mildere rettsfølge», jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen kom til at vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen var oppfylt, og at begjæringen skulle tas til følge slik at det kunne utmåles en ny straff hvor domfelte får kompensasjon for de ulovlige kroppsvisitasjonene han ble utsatt for i varetekt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

01.02.2023 (GK-2022/203) Voldtekt, mishandling i nære relasjoner, kroppskrenkelser m.m. - § 391 nr. 1 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2020 dømt i tingretten for å ha begått flere voldtekter. Straffen ble satt til forvaring i 15 år med en minstetid på 10 år. Etter anke avsa lagmannsretten dom i 2021, og straffen ble redusert til forvaring i 14 år med en minstetid på 9 år. Straffen var en fellesstraff med en tidligere lagmannsrettsdom.

Domfelte begjærte gjenåpning av straffutmålingen, og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for ca. 382 ulovlige kroppsvisitasjoner under varetektsperioden, og at dette skulle gi et ytterligere varetektsfradrag på 191 dager.

Kommisjonens fant at opplysningen om at domfelte hadde vært utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Spørsmålet var da om den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor dette hadde vært anført som gjenåpningsgrunn. Kommisjonen fant at et eventuelt fradrag i straff eller varetektsfradrag i denne saken ville ligge over det som etter praksis skulle til for å gjenåpne straffutmålingen. Kommisjonen presiserte likevel at det ville være opp til domstolen i siste omgang å ta stilling til hvor mange dager som eventuelt skal gis som et ytterligere varetektsfradrag eller som reduksjon i straffen.

Etter kommisjonens vurdering var det en rimelig mulighet for at en ny straffutmåling etter gjenåpning ville innebære en «vesentlig mildere rettsfølge», jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant det tilstrekkelig å gjenåpne straffutmålingen i den siste dommen fra lagmannsretten.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

01.02.2023 (GK-2020/188) Grov narkotikaforbrytelse - § 392 annet ledd (særlige forhold), ulovlig politiprovokasjon

En mann ble i 1997 dømt i byretten for ulovlig oppbevaring av et meget betydelig kvantum narkotika. Straffen ble satt til fengsel i 4 år. Dommen ble ikke anket. Domfelte begjærte i 2001 gjenåpning av saken for byretten, men straffesaksdokumentene kom bort og begjæringen ble ikke behandlet.

Domfelte begjærte i 2020 gjenåpning for Gjenopptakelseskommisjonen. Han anførte at det ikke kunne utelukkes at han hadde vært utsatt for en ulovlig politiprovokasjon og at det forelå et notat i saken som kunne underbygge dette. Han ba også om at saken ble nærmere utredet.

Kommisjonen fant at saken var tilstrekkelig opplyst til å ta stilling til spørsmålet om gjenåpning. Kommisjonen fant det ikke nødvendig for resultatet å drøfte hvorvidt det forelå nye bevis som syntes egnet til frifinnelse. Etter en samlet vurdering av det som fremgikk av den nyeste begjæringen, sammenholdt med den tidligere og det som for øvrig eksisterer av rekonstruerte dokumenter i saken, antok kommisjonen, under noe tvil, at det var vanskelig å utelukke at det ble foretatt en ulovlig politiprovokasjon.

Kommisjonen kom til at det forelå «særlige forhold» som gjorde det tvilsomt om dommen var riktig, og at «tungtveiende hensyn» tilsa at spørsmålet om siktedes skyld ble prøvd på nytt, jf. straffeprosessloven § 392 annet ledd.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

01.02.2023 (GK-2021/319) Vold - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), senere rettsavklaring

En kvinne ble i 2020 dømt i tingretten til fengsel i 25 dager for vold mot innleide vektere som utførte billettkontroll på en buss. Hun ble dømt for overtredelse av straffeloven § 286 (vold mot utsatte yrkesgrupper) og for overtredelse av straffeloven § 271 (kroppskrenkelse).

Domfelte begjærte gjenåpning av dommen og anførte at Høyesterett i en senere avgjørelse hadde uttalt at innleide billettkontrollører ikke har myndighet til å holde passasjerer tilbake på transportmiddelet. Likebehandlingsprinsippet måtte ifølge domfelte medføre at vekterne i hennes sak heller ikke hadde hatt myndighet til dette, og at hun derfor ikke skulle vært dømt for vold mot dem.

Påtalemyndigheten uttalte at vekterne i domfeltes sak bare hadde stått foran henne og at de dermed ikke hadde holdt henne fysisk tilbake. De mente likevel at det forelå en rimelig mulighet for at domfelte ikke ville blitt dømt for overtredelse av straffeloven § 286 dersom saken hadde blitt vurdert i lys av den senere rettsutviklingen. De mente derfor at dommen burde gjenåpnes.

Kommisjonen fant at den rettsavklaringen som fant sted i etterkant av domfeltes dom måtte anses som en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til frifinnelse for overtredelse av straffeloven § 286, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen viste til at Høyesterett i en senere avgjørelse har uttalt at når de innleide billettkontrollørene ikke hadde myndighet til å holde passasjerer igjen på transportmiddelet, måtte konsekvensen ved tilbakeholdelse være at de ikke var beskyttet av straffeloven § 286. Etter kommisjonens oppfatning medførte dette en rimelig mulighet for at de innleide billettkontrollørene i domfeltes sak heller ikke skulle vært beskyttet av denne bestemmelsen, og dermed også en rimelig mulighet for frifinnelse. Fordi det var så nær sammenheng mellom overtredelsene av henholdsvis straffeloven § 286 og § 271, ble hele dommen gjenåpnet.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

01.02.2023 (GK-2022/276, GK-2022/275 og GK-2020/274) Vold mot politiet m.m. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet), begjæring fra påtalemyndigheten

En mann ble i 2017 og 2018 domfelt tre ganger for ulike straffbare handlinger, herunder vold og trusler mot politiet. Riksadvokaten begjærte gjenåpning av de tre dommene under henvisning til at domfelte i en senere straffesak var blitt ansett utilregnelig. Til grunn for vurderingen forelå en rettspsykiatrisk undersøkelse som var foretatt i 2022. De sakkyndige vurderte det slik at domfelte hadde vært psykotisk i flere år - minst siden 2016, sannsynligvis før dette også. Handlingstidspunktene i de tre dommene som var begjært gjenåpnet var i perioden mai-juli 2017 og i perioden mars-mai 2015.

Kommisjonen fant at den nye rettspsykiatriske erklæringen var en ny omstendighet eller nytt bevis som syntes egnet til å føre til frifinnelse, og at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

01.02.2023 (GK-2020/149) Grov kroppsskade - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, lett psykisk utviklingshemming)

En mann ble i 2017 dømt i tingretten for grov kroppsskade. Han ble dømt til fengsel i ett år, samt til å betale skadeserstatning og oppreisningserstatning.

Domfelte begjærte gjenåpning for Gjenopptakelseskommisjonen i 2020. Han anførte at det var tilkommet nye opplysninger i saken. I forbindelse med en ny straffesak mot domfelte, ble det i 2020 avgitt en rettspsykiatrisk erklæring. De sakkyndige konkluderte med at domfelte har diagnosen lett psykisk utviklingshemming.

Kommisjonen fant at den nye rettspsykiatriske vurderingen av domfelte var å anse som en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til en vesentlig mildere rettsfølge, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning av straffutmålingen til følge.

15.03.2023 (GK-2022/280, GK-2022/281, GK-2022/282 og GK-2022/283) Diverse straffbare forhold - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, lett psykisk utviklingshemming), begjæring fra påtalemyndigheten

En mann ble i perioden fra 2007 til 2017 domfelt fire ganger for ulike straffbare forhold.

Påtalemyndigheten begjærte i 2022 gjenåpning av straffutmålingen i de fire dommene til gunst for domfelte. Grunnlaget for begjæringen var en ny rettspsykiatrisk erklæring avgitt i januar 2022. Denne ble utarbeidet i forbindelse med en ny straffesak mot domfelte. De sakkyndige fant blant annet at domfelte viste en fullskala IQ på 60. De konkluderte med at domfelte oppfylte kriteriene for diagnosene lett

psykisk utviklingshemming og Psykiske lidelser og atferdsforstyrrelser som skyldes bruk av alkohol, avhengighetssyndrom.

Kommisjonen fant at den nye rettspsykiatriske erklæringen er en ny omstendighet som synes egnet til å føre til en vesentlig mildere rettsfølge, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen var oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

15.03.2023 (GK-2022/238) Æresdrap - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2015 dømt i Oslo tingrett for overlagt drap på sin bror og to av sine nevøer. Straffen ble satt til fengsel i 17 år. Domfelte anket over straffutmålingen. I Borgarting lagmannsrett ble han på nytt dømt til 17 års fengsel.

Domfelte begjærte gjenåpning av straffutmålingen. Han anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 312 ulovlige kroppsvisitasjoner mens han satt varetektsfengslet. Domfelte anførte at dette, i lys av nyere praksis fra Høyesterett og Gjenopptakelseskommisjonen, måtte kompenseres i form av et ytterligere varetektsfradrag på 156 dager.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant videre at den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor ulovlige kroppsvisitasjoner var anført som gjenåpningsgrunn, og kommisjonen fant at et eventuelt ytterligere varetektsfradrag eller en reduksjon i straffen i denne saken ville ligge over det som etter kommisjonens praksis skal til for å gjenåpne straffutmålingen. Vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. ble ansett oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

15.03.2023 (GK-2023/37) Narkotika - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2021 dømt til fengsel i 8 år og 6 måneder for grove narkotikaovertrедelser. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 284 ulovlige kroppsvisitasjoner mens han satt varetektsfengslet. Domfelte anførte at dette, i lys av nyere praksis fra Høyesterett og Gjenopptakelseskommisjonen, måtte kompenseres i form av et ytterligere varetektsfradrag på 142 dager.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant videre at den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor ulovlige kroppsvisitasjoner var anført

som gjenåpningsgrunn, og kommisjonen fant at et eventuelt ytterligere varetektsfradrag eller en reduksjon i straffen i denne saken ville ligge over det som etter kommisjonens praksis skal til for å gjenåpne straffutmålingen. Vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. ble ansett oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

15.03.2023 (GK-2023/5) Narkotika - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2017 dømt til fengsel i 14 år for grove narkotikaovertrедelser. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 625 ulovlige kroppsvisitasjoner mens han satt varetektsfengslet. Domfelte anførte at dette, i lys av nyere praksis fra Høyesterett og Gjenopptakelseskommisjonen, måtte kompenseres i form av et ytterligere varetektsfradrag på 312 dager.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant videre at den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Det var noe usikkerhet rundt det konkrete antallet kroppsvisitasjoner, men kommisjonen fant at vesentlighetskravet uansett var oppfylt. Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor ulovlige kroppsvisitasjoner var anført som gjenåpningsgrunn, og kommisjonen fant at et eventuelt ytterligere varetektsfradrag eller en reduksjon i straffen i denne saken ville ligge over det som etter kommisjonens praksis skal til for å gjenåpne straffutmålingen. Vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. ble ansett oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

26.04.2023 (GK-2022/252) Forsettlig drap mm. - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2019 dømt i lagmannsretten for forsettlig drap mv. Høyesterett behandlet anken og fastsatte straffen med den endring at minstetid for forvaringen ble satt til 12 år. Han ble videre blant annet gitt fradrag for utholdt frihetsberøvelse i forbindelse med etterforskningen.

Domfelte begjærte gjenåpning av straffutmålingen, og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 422 ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at han i tråd med senere Høyesterettspraksis hadde krav et ytterligere varetektsfradrag på 211 dager. Påtalemyndigheten la til grunn et lavere antall ulovlige kroppsvisitasjoner.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Spørsmålet var da om den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge».

Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor dette hadde vært anført som gjenåpningsgrunn. Kommisjonen fant at uavhengig av om påtalemyndighetens eller domfeltes beregning ble lagt til grunn, ville størrelsen på det ytterligere varetektsfradraget utgjøre mer enn 120 dager, hvilket «alltid [vil] utgjøre en «vesentlig mildere rettsfølge», uavhengig av straffens totale lengde», jf. GK-2022-148 og GK-2022-191. Kommisjonen fant at det forelå en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til en vesentlig mildere rettsfølge dersom den hadde vært kjent for retten på domstidspunktet, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

03.05.2023 (GK-2022/41) Grovt bedrageri - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann var domfelt for grovt bedrageri, grov korrupsjon mv. Handlingstidspunktene strakk seg fra januar 2014 til oktober 2018.

Han begjærte gjenåpning i 2022 og viste til at han i etterkant av domfellelsen var blitt diagnostisert med paranoid schizofreni.

Kommisjonen oppnevnte rettspsykiatrisk sakkyndige som konkluderte med at domfelte i perioden for de pådømte handlinger periodevis hadde vært psykotisk. Kommisjonen kom til at det dermed forelå nye bevis rundt domfeltes subjektive skyld på handlingstidspunktet som synes egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeloven (1902) § 44 og straffeloven (2005) § 20 b, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

03.05.2023 (GK-2020/189) Trusler, kjøring i påvirket tilstand, narkotika m.m. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann ble dømt i Stavanger tingrett i 2015 for trusler, kjøring i påvirket tilstand og kjøring uten gyldig førerkort, og i 2016 for oppbevaring, bruk og besittelse av narkotika samt kjøring uten gyldig førerkort. I forbindelse med en ny straffesak ble han judisielt observert i 2020. De rettspsykiatrisk sakkyndige fant tvil om tilregneligheten hans.

Domfelte begjærte gjenåpning i 2020. Han anførte at den nye rettspsykiatriske erklæringen var en ny omstendighet som syntes egnet til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen oppnevnte de samme sakkyndige som avga erklæring i 2020, for å få vurdert domfeltes tilregnelighet på handlingstidspunktene i dommene fra 2015 og 2016. De sakkyndige fant at domfelte hadde vært psykotisk i strafferettslig forstand på handlingstidspunktene. De fant at han hadde en alvorlig psykisk lidelse med en svekket evne til realistisk vurdering av sitt forhold til omverdenen. Kommisjonen vurderte at det som fremkom i den nye erklæringen var «en ny omstendighet» som «synes egnet til å føre til frifinnelse», og at vilkårene for gjenåpning dermed var til stede, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

03.05.2023 (GK-2023/62) Drap m.m. - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2018 dømt i tingretten for drap og likskjending. Han ble idømt en straff av fengsel 13 år. Han ble videre blant annet gitt fradrag for utholdt varetekt. Domfelte anket til lagmannsretten, men trakk den senere, og lagmannsretten avsa kjennelse i 2019 hvor ankesaken ble hevet.

Domfelte begjærte gjenåpning av straffutmålingen, og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for anslagsvis 330 ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at han i tråd med senere Høyesterettspraksis hadde krav på et ytterligere varetektsfradrag på 165 dager. Påtalemyndigheten uttalte at ut fra begjæringen fremstod vilkårene for gjenåpning å være oppfylt.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Spørsmålet var da om den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor dette hadde vært anført som gjenåpningsgrunn. Kommisjonen la til grunn at størrelsen på det ytterligere varetektsfradraget uansett ville utgjøre mer enn 120 dager, hvilket «alltid [vil] utgjøre en «vesentlig mildere» rettsfølge, uavhengig av straffens totale lengde», jf. GK-2022-148 og GK-2022-191. Kommisjonens fant at det forelå en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til en vesentlig mildere rettsfølge dersom den hadde vært kjent for retten på domstidspunktet, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

04.05.2023 (GK-2021/251) Falsk forklaring - § 391 nr. 3 (ny omstendighet)

En kvinne ble i 1999 dømt til fengsel i 8 måneder, hvorav 3 måneder betinget, for falsk forklaring. Hun hadde tidligere anklaget et familiemedlem for å ha misbrukt henne seksuelt, men hun trakk senere den anklagen. Domfelte ble dømt for overtredelse av straffeloven (1902) § 168, andre straffalternativ. Saken ble behandlet som en tilståelsesdom i forhørsretten.

Domfelte begjærte gjenåpning av dommen på bakgrunn av nye omstendigheter som kunne bevise at hun likevel ikke hadde forklart seg falskt om overgrepene. Hun viste til forhistorien før domfellelsen og etterfølgende omstendigheter.

Påtalemyndigheten motsatte seg gjenåpning. De begrunnet det med at det er en høy terskel for at domfeltes endrede forklaring til gunst for seg selv skal føre til gjenåpning av en dom.

Kommisjonen anså saken som spesiell. Basert på sakens spesielle forhistorie, tidsnære bevis og økt forståelse rundt tematikken falske tilståelser, fant kommisjonen at det forelå nye omstendigheter som skapte tvil ved domfellelsen. Grunnlaget for tilståelsespådommelsen i 1999 fremstod vesentlig annerledes enn det som ble lagt til grunn for den dømmende rett. Det var på denne bakgrunn en rimelig mulighet for at

de nye omstendighetene og bevisene kunne lede til frifinnelse eller en vesentlig mildere rettsfølge dersom de hadde vært kjent for den dømmende rett.

Kommisjonen fant at det forelå nye omstendigheter eller bevis som syntes egnet til å føre til frifinnelse for overtredelse av straffeloven § 168, andre straffalternativ, jf. straffeprosessloven § 391. nr. 3, og at vilkårene for gjenåpning dermed var oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæring om gjenåpning til følge.

14.06.2023 (GK-2023/156) Drap og grovt ran - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2019 dømt til fengsel i 17 år for drap og grovt ran. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for minst 450 ulovlige kroppsvisitasjoner mens han satt varetektsfengslet. Domfelte anførte at dette, i lys av nyere praksis fra Høyesterett og Gjenopptakelseskommissjonen, måtte kompenseres i form av et ytterligere varetektsfradrag på minst 225 dager. Han mente i tillegg å ha krav på ytterligere 86 dagers fradrag som følge av faktisk isolasjon.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant videre at den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Det var noe usikkerhet rundt det konkrete antallet kroppsvisitasjoner, men kommisjonen fant at vesentlighetskravet uansett var oppfylt. Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor ulovlige kroppsvisitasjoner var anført som gjenåpningsgrunn, og kommisjonen fant at et eventuelt ytterligere varetektsfradrag eller en reduksjon i straffen i denne saken ville ligge over det som etter kommisjonens praksis skal til for å gjenåpne straffutmålingen. Vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. ble ansett oppfylt.

Ettersom straffutmålingen ble gjenåpnet på grunnlag av ulovlige kroppsvisitasjoner under varetekt, fant kommisjonen ikke grunn til å ta stilling til problemstillingen rundt faktisk isolasjon.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

15.06.2023 (GK-2023/140) Drap - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2017 dømt til fengsel i 14 år og 6 måneder for drap. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 286 ulovlige kroppsvisitasjoner mens han satt varetektsfengslet. Domfelte anførte at dette, i lys av nyere praksis fra Høyesterett og Gjenopptakelseskommissjonen, måtte kompenseres i form av et ytterligere varetektsfradrag på minst 143 dager.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny

omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant videre at den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor ulovlige kroppsvisitasjoner var anført som gjenåpningsgrunn, og kommisjonen fant at et eventuelt ytterligere varetaktsfradrag eller en reduksjon i straffen i denne saken ville ligge over det som etter kommisjonens praksis skal til for å gjenåpne straffutmålingen. Vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. ble ansett oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

15.06.2023 (GK-2023/114) Drap - § 393 første ledd nr. 2 (nye bevis), gjenåpning til skade for siktede, begjæring fra påtalemyndigheten

En mann ble i 2001 frifunnet i byretten for drap eller medvirkning til drap på en 10 år gammel jente. Han ble dømt for medvirkning til voldtekt av jenta. Han ble også dømt for drap på en 8 år gammel jente og for medvirkning til voldtekt av henne. En medtiltalt ble i lagmannsretten dømt for drap eller medvirkning til drap på begge jentene samt voldtekt av dem.

Etter at kommisjonen i 2021 gjenåpnet den delen av saken mot den medtiltalte som gjaldt drap og voldtekt av de to jentene (GK-2020/82), begjærte riksadvokaten i 2023 gjenåpning av byrettens dom til skade for siktede for det forholdet han var frifunnet for, jf. straffeprosessloven § 393 første ledd nr. 2. Bakgrunnen for begjæringen var nye DNA-spor av vesentlig betydning for det samlede bevisbildet. Sikret spormateriale i saken var blitt gjennomgått og analysert på nytt i 2021 og 2022 med forbedret analyseteknikk. Det var funnet DNA forenlig med siktetes fra ulike steder på kroppen og klærne til jenta.

På tidspunktet for byrettens behandling forelå det ikke funn av DNA fra siktede på jenta. Byretten la til grunn siktetes forklaring om egen opptreden og frifant ham for drap eller medvirkning til drap av jenta.

Kommisjonen fant at analyseresultatene i seg selv knyttet siktede nærmere til handlingene begått mot jenta og at de også svekket troverdigheten av hans forklaring både når det gjaldt seksuelle overgrep begått overfor jenta og drapet av henne. Etter kommisjonens vurdering var bevisbildet nå i vesentlig grad et annet enn da byretten behandlet saken. Det var etter kommisjonens syn sannsynlighetsovervekt for at mannen var skyldig i handlingen han var frifunnet for av byretten. Kommisjonen fant at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 393 første ledd nr. 2 var oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta påtalemyndighetens begjæring om gjenåpning til følge.

30.08.2023 (GK-2020/180, GK-2020/182, GK-2023/139, GK-2023/184, GK-2023/187) Bedrageri, uriktig forklaring - § 392 annet ledd (særlige forhold), begjæring fra påtalemyndigheten, NAV-sak

Gjenopptakelseskommissjonen behandlet fem begjæringer om gjenåpning av straffesaker som gjelder bedrageri av ulike familierelaterte ytelser, herunder barnetrygd, kontantstøtte og stønad til enslig mor eller far. Fire av dommene ble gjenåpnet (GK-2020/182, GK-2023/139, GK-2023/184 og GK-2023/187).

Felles for sakene var at de domfelte hadde oppholdt seg i andre EØS-land samtidig som de hadde mottatt ytelser som klassifiseres som familieytelser fra Nav. De domfelte hadde ikke opplyst til Nav at de oppholdt seg i utlandet. På dette grunnlaget ble de dømt i tingretten, enten ved hovedforhandling eller tilståelsesdom, for bedrageri mot Nav. I en av sakene ble den domfelte også dømt for uriktig forklaring overfor Nav. Straffene varierte fra sak til sak, og besto av enten ubetinget fengsel eller samfunnsstraff, alternativt en kombinasjon av disse. En av dommene ble anket, men da bare over straffutmålingen.

To domfelte begjærte sakene sine gjenåpnet. Påtalemyndigheten støttet en av disse begjæringene, og ba i tillegg om gjenåpning av tre andre dommer til gunst for domfelte. Påtalemyndigheten anførte at fire av disse sakene burde gjenåpnes ettersom lovanvendelsen i dommene var uriktig. Kravet om bosted og/eller opphold i Norge for å motta de ulike familieytelsene stred mot EØS-regelverket. De domfelte var i utgangspunktet ikke lenger selv underlagt norsk lovgivning ettersom de ikke arbeidet eller oppholdt seg her. Etter EØS-regelverket kunne de domfelte imidlertid utlede rett til familieytelser på grunnlag av at den andre forelderen hadde tilknytning til Norge, for eksempel gjennom arbeid, og dermed var underlagt norsk lovgivning. Påtalemyndigheten vurderte det slik at de domfelte enten hadde krav på alle, eller i alle fall deler av, familieytelsene. De objektive straffbarhetsvilkårene for bedrageri var derfor ikke oppfylt. I den siste saken mente påtalemyndigheten at bosteds- og/eller oppholds kravet ikke var i strid med EØS-regelverket. Den andre forelderen hadde ingen tilknytning til Norge. Når den domfelte hadde bosatt seg i et annet EØS-land, var hun ikke lenger underlagt norsk lovgivning og hadde dermed heller ikke krav på familieytelser fra Norge.

I fire av sakene pekte kommisjonen på at tingrettene som hadde behandlet sakene hadde lagt til grunn at bosted og/eller opphold i Norge var et vilkår for rett til de ulike familieytelsene. Når de domfelte hadde oppholdt seg i andre EØS-land uten å opplyse om dette til Nav, hadde de forledet Nav til å utbetale ytelser de ikke hadde rett til å motta. Tingrettene hadde ikke vurdert om dette kunne være i strid med EØS-regelverket, herunder om de domfelte kunne utlede rett til familieytelser basert på den andre forelderens tilknytning til Norge. Videre vurderte kommisjonen at det var så tett tilknytning mellom tiltalen for bedrageri og tiltalen for uriktig forklaring, at også domfellelsen for uriktig forklaring måtte gjenåpnes for den domfelte som var dømt for dette.

Kommisjonen fant at det forelå særlige forhold som gjorde det tvilsomt om dommene var riktige og at tungtveiende hensyn tilsa at spørsmålet om de domfeltes skyld ble prøvd på ny. Vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 392 annet ledd var

oppfylt. Kommisjonen besluttet enstemmig å ta disse begjæringene om gjenåpning til følge.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ikke ta den siste begjæringen om gjenåpning til følge under henvisning til at EØS-regelverket ikke kan gi opphav til noe krav på familieytelser når ingen av familiens medlemmer lenger hadde Norge som lovvalgsstat.

31.08.2023 (GK-2023/53) Kroppskrenkelse, tyveri, bevæpning på offentlig sted m.m. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann ble i 2021 dømt i tingretten for kroppskrenkelse, besittelseskrenkelse, mindre tyveri, bevæpning på offentlig sted m.m. Straffen ble satt til fengsel i 35 dager. Domfelte anket ikke.

Domfelte begjærte gjenåpning av dommen og anførte at han ikke hadde hatt skyldene da handlingene ble begått. Han viste til en rettspsykiatrisk erklæring fra juni 2022, som blant annet konkluderte med at han antakeligvis hadde en psykosetilstand i form av paranoid schizofreni, og at denne hadde vært kontinuerlig til stede de siste par årene. Denne erklæringen var lagt til grunn i en ny dom fra tingretten i 2022 der han ble dømt til tvungent psykisk helsevern. Påtalemyndigheten tiltrådte begjæringen om gjenåpning av straffesaken.

Kommisjonen fant at det forelå nye omstendigheter eller bevis som skapte tvil om domfeltes skyldene/tilregnelighet da de straffbare handlingene ble begått. Den nye sakkyndige erklæringen innebar at det forelå en rimelig mulighet for at domfelte ville ha blitt frifunnet for handlingene dersom erklæringen hadde foreligget for den dømmende rett. Vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var dermed oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

31.08.23 (GK-2023/65) Drapsforsøk m.m. - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2019 dømt i tingretten for en rekke forhold, herunder drapsforsøk. Straffen ble satt til fengsel i 9 år. Han ble også dømt til å betale oppreisningserstatning.

Domfelte begjærte gjenåpning av straffutmålingen og anførte at han hadde blitt utsatt for 266 urettmessige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden. Han anførte at dette ga ham rett til et ytterligere varetektsfradrag.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant videre at den nye omstendigheten var egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen tok i vurderingen utgangspunkt i domfeltes opplysninger knyttet til kroppsvisitasjonene og la til grunn at han var utsatt for 266 rutinemessige kroppsvisitasjoner. Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor ulovlige

kroppsvisitasjoner var anført som gjenåpningsgrunn, og kommisjonen fant at et eventuelt ytterligere varetektsfradrag eller en reduksjon i straffen i denne saken ville ligge over det som etter kommisjonens praksis skal til for å gjenåpne straffutmålingen. Vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 ble ansett oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

01.09.2023 (GK-2023/28) Narkotika, tyveri m.m. - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2018 dømt til fengsel i 13 år for narkotikaovertrедelser mm. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 480 ulovlige kroppsvisitasjoner mens han satt varetektsfengslet. Domfelte anførte at dette, i lys av nyere praksis fra Høyesterett og Gjenopptakelseskommisjonen, måtte kompenseres i form av et ytterligere varetektsfradrag 240 dager.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant videre at den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor ulovlige kroppsvisitasjoner var anført som gjenåpningsgrunn, og kommisjonen fant at et eventuelt ytterligere varetektsfradrag eller en reduksjon i straffen i denne saken ville ligge over det som etter kommisjonens praksis skal til for å gjenåpne straffutmålingen. Vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 ble ansett oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

01.09.2023 (GK-2023/158) Drap - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2015 dømt til fengsel i 21 år for flere drap. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 423 ulovlige kroppsvisitasjoner mens han satt varetektsfengslet og 542 under soning. Domfelte anførte at dette, i lys av nyere praksis fra Høyesterett og Gjenopptakelseskommisjonen, måtte kompenseres i form av et ytterligere varetektsfradrag.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant videre at den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor ulovlige kroppsvisitasjoner var anført som gjenåpningsgrunn, og kommisjonen fant at et eventuelt ytterligere varetektsfradrag eller en reduksjon i straffen i denne saken ville ligge over det som etter kommisjonens praksis skal til for å gjenåpne straffutmålingen. Vilkårene for

gjenåpning av straffutmålingen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 ble ansett oppfylt.

Kommisjonen fant ikke grunn til å vurdere nærmere de anførte kroppsvisitasjonene som hadde skjedd under soning, og viste til at domstolene kunne vurdere dette under sin behandling av saken.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

01.09.2023 (GK-2023/64) Narkotika og tyveri - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2018 dømt til fengsel i 12 år for narkotikaovertridelser mm. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 454 ulovlige kroppsvisitasjoner mens han satt varetektsfengslet. Domfelte anførte at dette, i lys av nyere praksis fra Høyesterett og Gjenopptakelseskommisjonen, måtte kompenseres i form av et ytterligere varetektsfradrag 227 dager.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant videre at den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor ulovlige kroppsvisitasjoner var anført som gjenåpningsgrunn, og kommisjonen fant at et eventuelt ytterligere varetektsfradrag eller en reduksjon i straffen i denne saken ville ligge over det som etter kommisjonens praksis skal til for å gjenåpne straffutmålingen. Vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 ble ansett oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

01.09.2023 (GK-2023/127) Drap - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2020 dømt i lagmannsretten for forsettlig drap mm. Straffen ble satt til fengsel i 14 år, og han ble dømt til å betale erstatning til et forsikringselskap, samt oppreisning til de etterlatte. Varetekt kom til fradrag med 865 dager.

Domfelte begjærte gjenåpning av straffutmålingen og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 547 ulovlige kroppsvisitasjoner mens han satt varetektsfengslet. Han anførte at dette, i lys av nyere praksis fra Høyesterett og Gjenopptakelseskommisjonen, måtte kompenseres i form av et ytterligere varetektsfradrag på 274 dager.

Kommisjonens fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Spørsmålet var da om den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor ulovlig kroppsvisitasjoner var anført

som gjenåpningsgrunn. Kommisjonen fant at størrelsen på det ytterligere varetektsfradraget uansett ville utgjøre mer enn 120 dager, hvilket «alltid [vil] utgjøre en «vesentlig mildere» rettsfølge, uavhengig av straffens totale lengde», jf. GK-2022-148 og GK-2022-191. Vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 ble ansett oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

04.09.2023 (GK-2022/107) Grov legemsbeskadigelse - § 391 nr. 3 (nye bevis), dissens

En kvinne ble i 2018 frifunnet i tingretten, men hun ble etter anke til lagmannsretten domfelt i 2019 for grov legemsbeskadigelse mot et barn hun var dagamma for. Straffen ble satt til fengsel i 4 år. Hun ble også dømt til å betale oppreisningserstatning til barnets far. Anke til Høyesterett ble nektet fremmet.

Domfelte begjærte i 2020 gjenåpning av lagmannsrettens dom. Vedlagt begjæringen lå blant annet en rekke nye medisinske erklæringer som var innhentet etter rettskraftig dom. Domfelte anførte at erklæringene var nye bevis som syntes egnet til frifinnelse idet de viste at barnets skader oppstod før barnet ble levert til domfelte. Gjenopptakelseskommisjonen besluttet i 2021 (GK-2020-109) ikke å ta begjæringen til følge (dissens 3-2).

Domfelte begjærte på ny gjenåpning i 2022. Hun viste til anførselene og materialet fra den forrige begjæringen og vedla ytterligere to erklæringer. Begjæringen ble forelagt påtalemyndigheten som konkluderte med at det fremlagte materialet ikke syntes egnet til frifinnelse. De etterlattes bistandsadvokat trakk samme konklusjon.

Kommisjonen var av den oppfatning at de fremlagte erklæringene bygget opp under et nytt potensielt hendelsesforløp som ikke var av høyst teoretisk natur, og som ikke impliserte domfelte. Etter kommisjonens syn var det en rimelig mulighet for at dagammaen etter en samlet bevisvurdering ville ha blitt frifunnet, dersom lagmannsretten hadde vært kjent med de nye bevisene som nå var fremlagt.

Kommisjonen fant at det forelå nye bevis og omstendigheter som syntes egnet til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

27.09.2023 (GK-2023/71, GK-2023/72, GK-2023/73, GK-2023/74, GK-2023/75, GK-2023/76, GK-2023/77) Vold - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann ble i perioden 2010-2021 domfelt en rekke ganger for ulike straffbare handlinger, deriblant legemsbeskadigelse, vold mot politiet og trusler.

Domfelte begjærte gjenåpning for Gjenopptakelseskommisjonen i 2022 under henvisning til at han i en senere straffesak var blitt ansett utilregnelig. Til grunn for vurderingen forelå en rettspsykiatrisk undersøkelse som var foretatt i 2022. Kommisjonen oppnevnte sakkyndige til å vurdere når domfelte ble alvorlig psykisk

syk. De sakkyndige vurderte at domfelte hadde vært psykotisk fra rundt mars 2018. Handlingstidspunktet i de syv ulike dommene som var begjært gjenåpnet var mai 2009 til august 2020.

Kommisjonen fant at den nye rettspsykiatriske erklæringen var en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til frifinnelse for noen av forholdene, og at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var oppfylt for disse. De fem dommene fra 2010 til 2017 ble ikke gjenåpnet, mens de to dommene fra henholdsvis 2018 og 2021 ble gjenåpnet (GK-2023/73 og GK-2023/74).

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning delvis til følge.

27.09.2023 (GK-2023/177 og GK-2023/178) Vold m.m. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet), begjæring fra påtalemyndigheten

En mann ble i 2005 og 2006 dømt i tingretten for ulike straffbare forhold, deriblant vold, trusler, skadeverk og ordensforstyrrelser.

Påtalemyndigheten begjærte i 2023 gjenåpning av dommene til gunst for domfelte. Grunnlaget for begjæringen var en ny rettspsykiatriske erklæring avgitt i januar 2023. Denne ble utarbeidet i etterkant av en ny straffesak mot domfelte. De sakkyndige konkluderte med at domfelte oppfylte kriteriene for diagnosen paranoid schizofreni ved hendelsene han ble domfelt for i 2005 og 2006.

Kommisjonen fant at den nye rettspsykiatriske erklæringen var en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Vilårene for gjenåpning var dermed oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

27.09.2023 (GK-2023/148) Kroppsskade, tyveri m.m. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet), begjæring fra påtalemyndigheten

En mann ble i 2021 dømt i tingretten for diverse lovbrudd som kroppsskade, tyveri m.m. Straffen ble satt til fengsel i ett år og tre måneder. Han ble også dømt til å betale oppreisningserstatning og erstatning til flere fornærmede.

Under etterforskningen av en senere straffesak ble det gjennomført en rettspsykiatriske undersøkelse av domfelte. De sakkyndige konkluderte med at domfelte antagelig oppfylte kriteriene for diagnosen paranoid schizofreni med forverrelse under rus, og at debuttidspunkt var for minst to år siden. Det ble innhentet en tilleggserklæring fra de samme sakkyndige for å vurdere de straffbare forholdene i dommen fra 2021. De sakkyndige fant at det mest sannsynlig var rusbruk og prodromalsymptomer på schizofreni parallelt fra starten av 2020. Kriteriene for diagnosen ble nok oppfylt en gang i løpet av perioden for de pådømte forhold – mest sannsynlig i løpet av senhøsten 2020.

På bakgrunn av erklæringene begjærte Riksadvokaten gjenåpning av dommen fra 2021. Domfelte sluttet seg til Riksadvokatens begjæring.

Kommisjonen fant at de rettspsykiatriske erklæringene var en ny omstendighet. Med den tvilen som forelå rundt den prodromale fasen og debut for domfeltes schizofreni, var det etter kommisjonens vurdering en rimelig mulighet for at domfelte ville ha blitt frifunnet på grunnlag av manglende skyldbevne dersom retten hadde vært kjent med domfeltes psykiske tilstand. Kommisjonen fant at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

25.10.2023 (GK-2020/18 og GK-2020/15) Brudd på innreiseforbud mv. - § 392 annet ledd (særlige forhold)

En mann ble i 2016 dømt i tingretten for grove tyverier og brudd på innreiseforbud. Straffen ble satt til fengsel i 1 år og 6 måneder. Domfelte anket, men lagmannsretten besluttet å nekte anken fremmet. Han anket over beslutningen, men Høyesteretts ankeutvalg forkastet anken.

Domfelte ble i 2018 dømt i tingretten for flere grove tyverier og brudd på et nytt innreiseforbud. Straffen ble satt til fengsel i 2 år og 2 måneder. Domfelte anket, men lagmannsretten besluttet å nekte anken fremmet. Han anket over beslutningen, men Høyesteretts ankeutvalg forkastet anken.

Domfelte begjærte i 2017 og 2018 gjenåpning av dommene i begge sakene. Han fremsatte en rekke anførsler hvorav en del var knyttet til saksbehandlingen i forbindelse med vedtakene om utvisning og innreiseforbud.

Kommisjonen vurderte særlig om domstolene i de to sakene skulle ha foretatt en prejudisiell prøving av gyldigheten av vedtakene om utvisning og innreiseforbud. Dommene ga ingen indikasjoner på at retten hadde foretatt en slik prejudisiell prøving. Kommisjonen henviste til HR-2019-2400-A der Høyesterett ga uttrykk for at det er et straffbarhetsvilkår at innreise har skjedd i strid med gyldig forbud mot innreise, og at domstolene i straffesaken må vurdere om vedtaket er gyldig, på samme måte som domstolene må vurdere om de øvrige straffbarhetsvilkårene er oppfylt.

Etter omstendighetene i de to sakene, domfelte hadde blant annet tatt ut stevning mot staten med påstand om at det første utvisningsvedtaket var ugyldig, kom kommisjonen enstemmig til at det foreligger særlige forhold som gjør det tvilsomt om dommene er riktige mht. brudd på innreiseforbud, og at tungtveiende hensyn tilsier at spørsmålet om siktedes skyld for disse tiltalepostene blir prøvd på ny, jf. straffeprosessloven § 392 annet ledd.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringene om gjenåpning delvis til følge.

26.10.2023 (GK-2022/142) Seksuell omgang med mindreårig - § 391 nr. 1 (ny omstendighet eller nytt bevis)

En mann ble i 1978 dømt i herredsretten for seksuell omgang med barn under 16 år. Straffen ble satt til fengsel i 60 dager.

Domfelte begjærte gjenåpning for Gjenopptakelseskommisjonen i 2022. Han anførte at han var uskyldig dømt, og at det i dommen fra 1978 var uriktig lagt til grunn at han var far til barnet som ble født som en følge av den straffbare handlingen. Det ble fremlagt farskapsdom fra 2022, hvor det er fastslått at domfelte ikke er far til fornærmedes barn. Det ble også fremlagt dokumentasjon på at barnebidrag domfelte hadde blitt trukket for, nå var refundert av NAV. Påtalemyndigheten uttalte blant annet at det var vanskelig å forstå at domfelte i 18 år aksepterte å betale barnebidrag til en kvinne han anførte ikke å ha hatt seksuell omgang med.

Kommisjonen fant at det fremlagte materialet var nye omstendigheter eller bevis. Kommisjonen la farskapsdommen til grunn. Kommisjonen bemerket at det forhold at fornærmede fødte et barn om lag åtte måneder etter at den utuktige omgangen skulle ha funnet sted, fremstod som hovedbeviset i dommen, slik den var begrunnet. Det forelå heller ikke andre relevante straffesaksdokumenter nå enn dommen i saken. Kommisjonen bemerket blant annet at når det sentrale fellende beviset i dommen om at domfelte var far til barnet falt bort, var vilkårene for gjenåpning oppfylt, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

26.10.2023 (GK-2023/196 og GK-2023/210) Vinning m.m. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann ble i perioden 2021 til 2022 domfelt tre ganger for ulike straffbare handlinger. Noen av tiltalepostene ble behandlet i alle de tre dommene, og dommene gjelder derfor i stor grad de samme straffbare forholdene.

I 2021 ble han dømt i tingretten for blant annet flere tilfeller av uberettiget vinning, utbytte fra straffbar handling, trusler om straffbar handling, bæring av kniv på offentlig sted, vold, forstyrrelse av alminnelig fred og orden og trusler mot offentlig tjenestemann. Straffen ble satt til fengsel i ett år. Domfelte anket noen av tiltalepostene til lagmannsretten. Lagmannsretten opphevet de påankede tiltalepostene på grunn av mangelfulle domsgrunner, men fastsatte straffen for de øvrige tiltalepostene som ikke var påanket. Straffen ble satt til fengsel i 120 dager. De tiltalepostene som ble opphevet i lagmannsretten, ble behandlet på nytt i tingretten, sammen med andre lignende forhold. Det ble utmålt en fellesstraff med straffen fra lagmannsretten. Straffen ble satt til fengsel i 10 måneder.

Domfelte begjærte ved forsvarer gjenåpning av de tre dommene i 2023. Han anførte at han hadde vært utilregnelig som følge av psykose. I forbindelse med nye straffbare handlinger i 2021, ble domfelte underlagt en full rettspsykiatrisk undersøkelse. Med henvisning til den rettspsykiatriske erklæringen, henla politiet andre mulige straffbare forhold fordi det var tvil knyttet til domfeltes skylddevne.

Påtalemyndigheten sluttet seg til domfeltes begjæring om gjenåpning.

Kommisjonen fant at den rettspsykiatriske erklæringen er en ny omstendighet som synes egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Den nye sakkyndige erklæringen innebar at det forelå en rimelig mulighet for at domfelte ville ha blitt frifunnet for handlingene dersom erklæringen hadde foreligget for den dømmende rett. Vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var dermed oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

26.10.2023 (GK-2023/202) Bedrageri - § 391 nr. 3 (ny omstendighet)

En mann ble i 2023 dømt i tingretten for grovt bedrageri og falsk forklaring overfor NAV. Straffen ble satt til fengsel i 55 dager.

Domfelte begjærte gjenåpning for Gjenopptakelseskommisjonen i 2023. Han var dømt for, mens han gikk på arbeidsavklaringspenger, uriktig å ha oppgitt på meldekort til NAV at han hadde arbeidet 70 timer, når han i realiteten hadde arbeidet 1252,5 timer. Domfelte anførte at det antall timer retten la til grunn var feil, og at han hadde jobbet 733 timer i den aktuelle perioden. Han la frem en vaktliste som viste dette.

Kommisjonen innhentet dokumentasjon fra domfeltes arbeidsgiver, som bekreftet at han kun hadde arbeidet 733 timer i den aktuelle perioden. En sammenligning av NAV sine beregninger opp mot arbeidsgivers dokumentasjon, viste at NAV i sin beregning hadde lagt til en 30%-stilling som domfelte hadde. Arbeidsgiver presiserte overfor kommisjonen at vaktlisten med 733 timer også omfattet denne 30%-stillingen.

Påtalemyndigheten gikk ikke nærmere inn på rettens beregninger, som var basert på NAV sine beregninger. De uttalte imidlertid at de var enig i at dommen burde gjenåpnes dersom det medførte riktighet at korrekt antall timer var 733. Dette ville etter påtalemyndighetens oppfatning kunne påvirke både bedrageriets karakter som grov og straffutmålingen.

Den vaktlisten som domfelte la frem for kommisjonen var også oversendt fra arbeidsgiver til NAV i forbindelse med NAV sin kontroll, og var dermed ikke ny informasjon som sådan. Kommisjonen vurderte likevel at klargjøringen omkring hvor mange timer domfelte hadde arbeidet måtte anses som nye omstendigheter som ikke forelå for retten. Kommisjonen fant videre at denne klargjøringen syntes egnet til å føre til anvendelse av en mildere strafferegel, ved at det forelå en rimelig mulighet for at bedrageriet ikke ville blitt ansett som grovt, men som simpelt, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Domfelte var også dømt for falsk forklaring, og som følge av hensiktsmessighetshensyn og den nære sammenhengen mellom tiltalepostene, besluttet også kommisjonen gjenåpning av tiltaleposten som gjaldt falsk forklaring.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

26.10.2023 (GK-2020/164) Drap - § 391 nr. 3 (nytt bevis), dissens

En mann ble i 2012 dømt i lagmannsretten for forsettlig drap. Straffen ble satt til fengsel i 12 år. Domfelte anket, men Høyesterett tillot ikke anken fremmet.

Domfelte begjærte gjenåpning for Gjenopptakelseskommisjonen i 2020. Han anførte blant annet at det foreligger et nytt bevis som synes egnet til frifinnelse. Dette beviset er et politiavhør av domfeltes nevø hvor han forklarer at moren hans/domfeltes søster ovenfor ham bekreftet at det var domfelte som startet knivstikkingen og at det var hun selv som avsluttet den. Kommisjonen foretok flere etterforskningskritt i saken, herunder åtte avhør.

I vurderingen av om vilkårene for gjenåpning var oppfylt, delte kommisjonen seg i et flertall og et mindretall. Flertallet, bestående av fire medlemmer, kom til at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var oppfylt. Flertallet la blant annet vekt på at domfeltes nevø sin forklaring åpnet opp for et annet hendelsesforløp enn det retten la til grunn og som domfelte ble dømt for. Flertallet la også vekt på forklaringer fra profesjonelle aktører i saken som fremkom i avhør med kommisjonen, herunder et avhør med en av de sentrale etterforskerne i 2010. Hun uttalte blant annet at saken etter hennes vurdering aldri ble ferdig etterforsket og oppklart. I likhet med de to andre profesjonelle aktørene som ble avhørt, pekte hun også på svakheter ved avhørene som ble tatt av domfeltes søster. I vurderingen av om vilkårene var oppfylt, så flertallet også hen til at det bevisbildet som ble presentert for retten trakk i litt ulike retninger.

Mindretallet, bestående av ett medlem, kom til at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 ikke var oppfylt. Mindretallet var enig med flertallet i at domfeltes nevø sin forklaring er et nytt bevis i saken. Etter mindretallets oppfatning syntes imidlertid ikke beviset egnet til å føre til gjenåpning sett i sammenheng med de øvrige omstendigheter og bevis i saken.

I tråd med flertallets syn, ble vilkårene for gjenåpning ansett oppfylt, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet å ta begjæringen til følge med den dissens som er beskrevet ovenfor (4-1).

26.10.2023 (GK-2023/221) Brudd på besøksforbud - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann ble i 2022 dømt i tingretten for tre brudd på et besøksforbud. Straffen ble satt til fengsel i 30 dager, hvorav 15 dager ble gjort betinget. Domfelte anket ikke.

Domfelte begjærte gjenåpning av dommen og anførte at han ikke hadde skyldene da handlingene ble begått. Han viste til en rettspsykiatrisk erklæring fra mars 2023 der de sakkyndige hadde konkludert med diagnosen paranoid schizofreni, og at det var holdepunkter for at domfelte hadde hatt psykosesyntomer i vekslende omfang og intensitet i en årrekke. Påtalemyndigheten tiltrådte begjæringen om gjenåpning av straffesaken.

Kommisjonen fant at det forelå nye omstendigheter eller bevis som skapte tvil om domfeltes skyldevne/tilregnelighet da de straffbare handlingene ble begått. Den nye sakkyndige erklæringen innebar at det forelå en rimelig mulighet for at domfelte ville ha blitt frifunnet for handlingene dersom erklæringen hadde foreligget for den dømmende rett. Vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var dermed oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

16.11.2023 (GK-2023/110) Narkotika - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2018 i tingretten dømt til fengsel i fem år og fire måneder for narkotikaovertridelser. Etter anke fra påtalemyndigheten, ble han frifunnet for de påankede forhold. Lagmannsretten utmålte i 2019 samme straff som tingretten for de pådømte forhold som var endelig avgjort i tingretten.

Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 428 ulovlige kroppsvisitasjoner mens han satt varetektsfengslet og sonet dom. Domfelte anførte at dette, i lys av nyere praksis fra Høyesterett og Gjenopptakelseskommisjonen, måtte kompenseres i form av et ytterligere varetektsfradrag på minst 214 dager.

Kommisjonen vurderte vilkårene for gjenåpning kun basert på antallet ulovlige kroppsvisitasjoner under varetekt. Forhold under soning av den dommen som ble begjært gjenåpnet, hadde ikke den dømmende rett hatt mulighet til å ta i betraktning ved straffutmålingen. Det ble vist til tidligere avgjørelser fra kommisjonen, blant annet GK-2021-256 og GK-2023-172.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant videre at den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor ulovlige kroppsvisitasjoner var anført som gjenåpningsgrunn, og kommisjonen fant at et eventuelt ytterligere varetektsfradrag eller en reduksjon i straffen i denne saken ville ligge over det som etter kommisjonens praksis skal til for å gjenåpne straffutmålingen. Vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 ble ansett oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

16.11.2023 (GK-2023/150) Drap - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2014 dømt i lagmannsretten for overlagt drap. Straffen ble satt til fengsel i 17 år. Anken til Høyesterett ble ikke tillat fremmet.

Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for minst 868 ulovlige kroppsvisitasjoner mens han satt

varetektsfengslet og sonet dom. 318 av visitasjonene hadde skjedd under varetekt. Domfelte anførte at dette, i lys av nyere praksis fra Høyesterett og Gjenopptakelseskommisjonen, måtte kompenseres i form av et ytterligere varetektsfradrag.

Kommisjonen vurderte vilkårene for gjenåpning kun basert på antallet ulovlige kroppsvisitasjoner under varetekt. Forhold under soning av den dom som ble begjært gjenåpnet, hadde ikke den dømmende rett hatt mulighet til å ta i betraktning ved straffutmålingen. Det ble vist til tidligere avgjørelser fra kommisjonen, blant annet GK-2021-256 og GK-2023-172.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen fant videre at den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge». Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor ulovlige kroppsvisitasjoner var anført som gjenåpningsgrunn, og fant at et eventuelt ytterligere varetektsfradrag eller en reduksjon i straffen i denne saken ville ligge over det som etter kommisjonens praksis skal til for å gjenåpne straffutmålingen. Vilkårene for gjenåpning av straffutmålingen etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 ble ansett oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

14.12.2023 (GK-2022/232) Narkotika m.m. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, lett psykisk utviklingshemming)

En mann ble i 2007 dømt i lagmannsretten for brudd på narkotikalovgivningen, legemiddeloven mm. Det var i alt fire medtiltalte i sakskomplekset. Straffen for domfelte ble satt til fengsel i 5 år. Han ble også dømt til å tåle inndragning. Erstatningskrav var endelig fastsatt ved tingrettens dom.

Domfelte begjærte gjenåpning for Gjenopptakelseskommisjonen av dommen fra 2007. Domfelte anførte at han skulle vært vurdert som psykisk utviklingshemmet, noe som ville gitt grunnlag for vesentlig mildere straff. Det anførte var i hovedsak underbygget av senere lagmannsretts dom fra 2022, samt rettspsykiatrisk erklæring og tilleggserklæring fra hhv. 2019 og 2020. Påtalemyndigheten anførte prinsipielt at det ikke var grunnlag for gjenåpning, og viste i hovedsak til tidsnær sakkyndig vurdering som var foretatt av domfelte, og at de siste sakkyndige viste til at domfelte hadde blitt gradvis sykere med lavere funksjon de siste 10-15 årene. Subsidiært ble det anført at det burde oppnevnes nye sakkyndige.

Kommisjonen kom til at det forelå nye bevis eller omstendigheter i saken som syntes egnet til å føre til en vesentlig mildere straff. Kommisjonen la blant annet vekt på at de sakkyndige i 2006 tok forbehold om fungering i nedre del av normalområdet, at de nye sakkyndige hadde hatt et bredt grunnlag for sin vurdering i nye erklæringer, herunder hadde domfelte vært innlagt og observert, og tester viste at han hadde en lav IQ-score. Det ble også vist til at retten i dommen fra 2022 uttalte at det fremstod som klart at domfelte oppfylte diagnosen lettere psykisk utviklingshemmet. Kommisjonen fant det ikke nødvendig å oppnevne sakkyndige igjen. Kommisjonen

fant at de nye omstendighetene innebar en rimelig mulighet for en vesentlig mildere straff, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

15.12.2023 (GK-2022/22) Narkotika - § 391 nr. 3 (nytt bevis)

En mann (domfelte) og en kvinne (meddomfelte) ble i 2021 dømt i tingretten for befatning med en større mengde heroin. Straffen ble satt til fengsel i 3 år og 3 måneder. Domfelte anket til lagmannsretten, som nektet anken fremmet.

Domfelte begjærte gjenåpning for Gjenopptakelseskommisjonen i 2022. Han anførte blant annet at han hadde tatt på seg skylden for sin ekssamboer og meddomfelte fordi hun hadde dårlig helse. Han hadde ikke hatt noen befatning med den aktuelle heroinen.

Kommisjonen foretok avhør av domfelte og den meddomfelte, og de avga en endret forklaring for kommisjonen. Meddomfeltes forklaring for kommisjonen stemte overens med domfeltes forklaring for kommisjonen om at domfelte hadde tatt seg på skylden for meddomfelte. I følge meddomfelte var domfelte uskyldig.

Kommisjonen vurderte at de endrede forklaringene hadde støtte i de øvrige bevisene i saken. De nye forklaringene fra meddomfelte og domfelte, sett opp mot det øvrige bevisbildet i saken, herunder særlig DNA-bevis og manglende objektive holdepunkter for domfeltes befatning med heroinen, gjorde at kommisjonen fant at det forelå en rimelig mulighet for at domfelte ville blitt frifunnet, eller i det minste fått en vesentlig lavere straff, dersom retten ikke kunne lagt tilståelses hans til grunn, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

15.12.2023 (GK-2022/187) Ran - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann ble i 2015 dømt i tingretten for ran. Straffen ble satt til samfunnsstraff i 147 timer med en gjennomføringstid på 1 år og en subsidiær fengselsstraff på 5 måneder.

Som følge av gjentatte vilkårsbrudd (manglende oppmøter) ble begjæring om fullbyrding av den subsidiære fengselsstraffen sendt til tingretten, som i 2020 avsa dom for at den subsidiære fengselsstraffen på 66 dager skulle fullbyrdes. Det ble gjort fradrag med 3 dager for utholdt varetekt.

Domfelte begjærte gjenåpning i 2022. I begjæringen ble det anført at domfelte var utilregnelig på handlingstiden. Domfelte hadde senere pådratt seg enkelte nye straffbare forhold, og disse ble foreslått henlagt på bakgrunn av tvil om hans tilregnelighet på handlingstiden. I forbindelse med søknad om soningsutsettelse kontaktet Kriminalomsorgen en uavhengig sakkyndig for å vurdere domfeltes helsetilstand og soningsdyktighet. Ifølge den sakkyndiges rapport fremsto domfelte som aktivt psykotisk, og hans symptombilde ble ansett som mest forenlig med diagnosen paranoid schizofreni. Domfelte ble senere nærmere kartlagt og evnetestet,

og psykologen kom til at domfelte tydelig oppfylte kriteriene for en utviklingshemningsdiagnose.

Kommisjonen oppnevnte sakkyndige som vurderte det slik at domfelte hadde vært psykotisk fra rundt 2019 da det markante funksjonsfallet kom. De konkluderte med at det ikke fantes tilstrekkelig med holdepunkter for at en grunnleggende psykoselidelse hadde debutert på handlingstiden. De evnetestet også domfelte og konkluderte med at han har en lettere psykisk utviklingshemning.

Påtalemyndigheten viste til de sakkyndiges uttalelse.

Kommisjonen vurderte først om de nye opplysningene om domfeltes psykiske utviklingshemning, som fremgår av den rettspsykiatriske erklæringen, er nye omstendigheter som synes egnet til å føre til en vesentlig mildere rettsfølge. Med utgangspunkt i den rettspsykiatriske erklæringen og evnetester foretatt i 2022 og 2023, fant kommisjonen i relasjon til straffeloven (1902) § 56 bokstav c og straffeprosessloven § 391 nr. 3 at det var en rimelig mulighet for at retten, dersom den hadde vært kjent med domfeltes psykiske utviklingshemning, ville ha valgt å idømme ham en vesentlig mildere straff (rettsfølge), for eksempel en rent betinget dom.

Kommisjonen fant det mer usikkert om domfelte også var å anse som utilregnelig på handlingstiden, slik at også vilkårene for gjenåpning av skyldspørsmålet kan anses oppfylt. Domfelte hadde selv fortalt om stemmehøring tilbake i 2014, og hans behandler hadde gitt uttrykk for at det var «en gitt sannsynlighet for at pasienten har debut av schizofreni allerede tilbake i perioden 2010-2014». Derimot hadde de sakkyndige vurdert det slik at det markante funksjonsfallet først kom rundt 2019 og at det ikke var tilstrekkelige holdepunkter for at psykosen hadde debutert på handlingstiden. Den rettsmedisinske kommisjon hadde imidlertid vist til at domfelte hadde utviklet symptomer i tidligere tenår, og mente at de sakkyndige kunne ha åpnet mer opp for tvil om hvor alvorlig tilstanden til observanden var i det aktuelle tidsrommet.

Da det forelå noe tvil med hensyn til psykose, og domfelte har en utviklingshemning ned mot grensen til straffrihet etter § 44, fant kommisjonen samlet og under tvil at det foreligger en rimelig mulighet for at retten, dersom den hadde vært kjent med disse opplysningene, ville ha avsagt frifinnende dom.

Kommisjonen antok dermed at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 også for skyldspørsmålets vedkommende var oppfylt, og at dommen burde gjenåpnes i sin helhet.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

19.12.2023 (GK-2023/211) Voldtekt - § 391 nr. 3 (nytt bevis)

En mann ble i 2023 i lagmannsretten dømt for voldtekt. Straffen ble satt til fengsel i 3 år og 6 måneder. Fullbyrdingen av ett år av fengselsstraffen ble utsatt med en prøvetid på 5 år.

Domfelte begjærte gjenåpning for Gjenopptakelseskommissjonen i 2023. Han anførte at utvalgte mediefiler tilkommet etter dommen fra lagmannsretten, var nye bevis som synes egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen vurderte at de aktuelle mediefilene var å anse som nye bevis, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen vurderte videre at mediefilene endret forutsetningene for å vurdere deler av det relevante bevisbildet som var fremme for den dømmende rett.

Kommisjonen fant at mediefilene var nye bevis som synes egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

20.12.2023 (GK-2020/67) Uaktsomt drap - § 391 nr. 3 (nytt bevis)

En mann ble i 2013 dømt i lagmannsretten for uaktsomt drap ved motorvogn. Straffen ble satt til fengsel i 6 måneder. Han ble også idømt sperrefrist for retten til å føre motorvogn for alltid og dømt til å betale oppreisningserstatning.

Domfelte begjærte gjenåpning for Gjenopptakelseskommissjonen i 2020. Han anførte blant annet at ny oppmåling av sving som var relevant for hendelsen, var et nytt bevis som synes egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen fant at det var tvil om den dømmende rett opererte med korrekt svingradius av aktuell kurve ved vurderingen av straffeskyld. Kommisjonen antok at nye oppmålinger av sving ville ha medført at retten la til grunn en høyere beregning av kritisk hastighet ved vurdering av sjåførens marginer under kjøringen.

Kommisjonen vurderte at nye oppmålinger av svingradius og de konsekvenser det fikk for vurderingen av marginene i saken, ga en rimelig mulighet for frifinnelse dersom dette hadde vært fremme for den dømmende rett.

Kommisjonen fant dermed at nye oppmålinger av sving var et nytt bevis som synes egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

Kommisjonens virksomhet for øvrig

Fagseminar

I januar fulgte flere utredere Medisinske fagdager på Kripos. Tema var den såkalte «filleristingsdebatten», og temaet ble belyst ved innlegg fra representanter fra universitet, politi, påtalemyndighet, Rettsmedisinalverket, Den rettsmedisinske kommisjon mv.

I februar avholdt kommisjonen et fagseminar der leder av Kripos' seksjon for kalde saker, politiinspektør Espen Erdal holdt et foredrag om seksjonens arbeid.. Advokat Bendik Falch-Koslung holdt et foredrag om utvalgte nyere avgjørelser fra Høyesterett, og psykiater og nevrolog Erik Rønneberg Hauge holdt et foredrag om rettspsykiatri og sakkyndighet.

I juni holdt advokat Bendik Falch-Koslung et nytt foredrag for kommisjonen om utvalgte nyere avgjørelser fra Høyesterett.

I oktober hadde kommisjonen en fagdag der temaene var avhør av barn og andre sårbare personer, ved politioverbetjent Tone Davik, Kripos, og skjulte metoder, i hovedsak provokasjon, ved politiadvokat Line Presthus, Oslo politidistrikt/Politihøgskolen.

Digitalisering

I tråd med føringer gitt i Digitaliseringsrundskrivet har kommisjonen de siste årene gått over til fullelektronisk saksbehandling. Virksomheten bruker digital postkasse til innbyggere og Altinn brukes for digital post til virksomheter.

Et digitalt skjema for begjæring om gjenåpning ble i 2023 ferdigstilt og lagt ut på kommisjonens hjemmeside. Løsningen er etablert i Altinn og innlogging og autentisering skjer via ID-porten. Skjemaet sendes fra Altinn til virksomhetens saksbehandlingssystem.

Som en del av dette prosjektet ønsker kommisjonen også å knytte seg opp mot Justishub, den nye kommunikasjonskanalen mellom sentrale aktører i straffesakskjeden. Ved å bruke Justishub som kommunikasjonskanal håper kommisjonen å bidra til økt effektivitet både i egen virksomhet og hos andre aktører i straffesakskjeden. Kommisjonen benytter nasjonale fellesløsninger for digitale forsendelser. Politi og påtalemyndighet har foreløpig ikke ønsket å motta forsendelser på nasjonale fellesløsninger. Dette gjør at utgående korrespondanse til politi og påtalemyndighet sendes på kryptert e-postlinje der kapasiteten er sterkt begrenset. Dette er tungvint og ineffektivt for kommisjonens saksbehandling.

Kontakt med andre myndigheter

I april og november var det etatsstyringsmøter med den administrative ledelsen i Sivilavdelingen i JD.

Kommisjonens leder deltok på Justis- og beredskapsdepartementets etatslederkonferanse i september.

I september hadde vi et møte med Riksadvokaten angående de praktiske rutinene for gjenåpningssaker, og kommunikasjonen for øvrig. I oktober hadde Gjenopptakelseskommisjonen besøk av JustisCERT.

Informasjonsvirksomhet

Så vidt mulig imøtekommes forespørsler om foredrag o.l. om kommisjonens virksomhet. Leder har holdt følgende innlegg og foredrag i løpet av året;

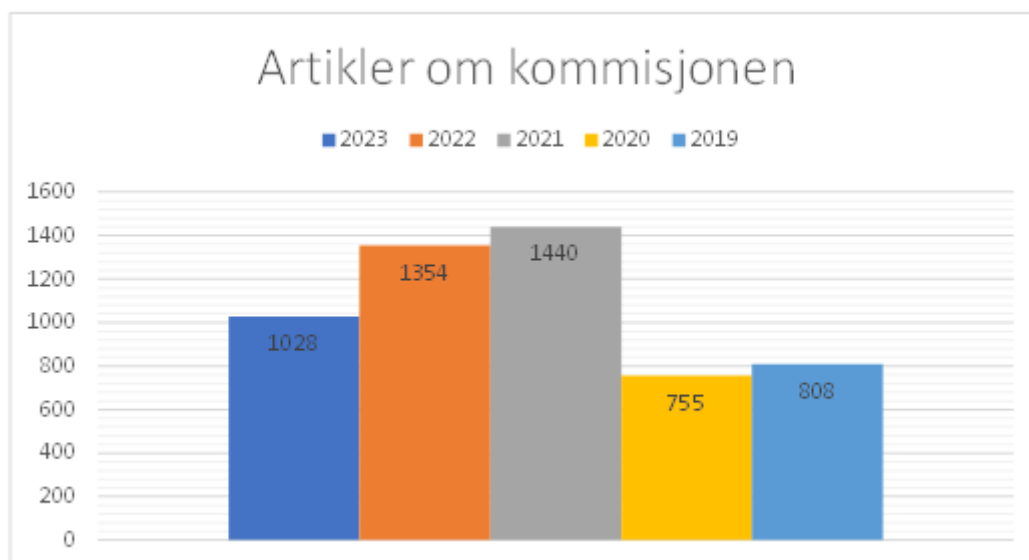
- I april på Årsmøte for Norsk Forening for Etterforskning og Sikkerhet
- I juni på årsmøte for advokatforeningen

I tillegg:

- Trude Marie Wold holdt et foredrag for Norsk Journalistlag, Nord

Mediekontakt

Vi har merket en økning i interessen for kommisjonens arbeid i flere medier etter 2020. Det er registrert 1028 artikler om Kommisjonen hos Retriever i 2023, mot 1354 i 2022, 1440 i 2021, 755 i 2020 og 808 i 2019. Flere av sakene som har blitt behandlet av Gjenopptakelseskommisjonen har fått oppmerksomhet i pressen. Det gjelder bl.a. Andersen-saken (Baneheia 2), den såkalte dagmammasken og flydroppsaken. Leder har bl.a. blitt intervjuet en rekke ganger i radio, TV, aviser og podkaster. Kommisjonen legger vekt på å være åpen og tilgjengelig for spørsmål og henvendelser fra journalister.

Kommisjonen har en medie- og informasjonsstrategi som er nedfelt i et særskilt dokument.

På kommisjonens hjemmeside www.gjenopptakelse.no finnes informasjon om Gjenopptakelseskommisjonen og regelverket, pressemeldinger, nedlastbart skjema for begjæring om gjenåpning, kommisjonens årsrapporter, anonymiserte kortversjoner av avgjørelser om gjenåpning med mer. I tillegg til bokmål, nynorsk og samisk er sentral informasjon tilgjengelig på tolv språk.

På hjemmesiden er det lagt inn en «presseknapp» der alle kommisjonens avgjørelser i fulltekst er tilgjengelig for mediene i tre måneder.

Alle avgjørelser fra kommisjonen blir publisert i Lovdata.

Vi forsøker å bruke kommisjonens Twitterkonto til formidling av avgjørelser som er lagt ut på kommisjonens hjemmeside, pressemeldinger og informasjon om ledige stillinger i sekretariatet, men dette har også en side mot kapasitet.

IV. Styring og kontroll i virksomheten

Intern kontroll

Etter § 14 i økonomireglementet skal Gjenopptakelseskommisjonen ha tilfredsstillende internkontroll slik at driften er formåls- og kostnadseffektiv, utføres i samsvar med gjeldende lover og regler og at rapporteringen er pålitelig og nøyaktig. God intern styring innebærer at eventuelle vesentlige avvik forebygges, avdekkes og korrigeres i nødvendig utstrekning. Gjenopptakelseskommisjonen har til vanlig en effektiv internkontroll, og det er i 2023 ikke avdekket vesentlige svakheter i denne. Risikovurdering ble sist foretatt 06.10.2022.

Internkontrollen er utført og dokumentert i det omfang som anses nødvendig ut fra virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse.

Gjenopptakelseskommisjonen er ikke kjent med at det foreligger særlige utfordringer, og ingen konkrete svakheter er avdekket.

Oppfølging av tillitsreformen

Gjenopptakelseskommisjonen har gjort en vurdering av hvilke tiltak som er hensiktsmessige å gjennomføre for at ansatte skal oppleve en enda mer tillitsbasert ledelse og for å møte en økt forventning til medbestemmelse. Et viktig tiltak i den sammenheng er å tilrettelegge for at ansatte i større grad kan drive selvledelse og styre sin arbeidshverdag ved å gjøre det de ser fungerer best for at vi skal oppfylle samfunnsoppdraget.

Saker fra Riksrevisjonen

Kommisjonen har ikke fått noen merknader fra Riksrevisjonen i 2023. Generelt bemerkes at eventuelle merknader fra Riksrevisjonen vil bli gitt høy prioritet. Det samme gjelder eventuell kritikk fra Sivilombudet.

Inkluderingsdugnad

Gjenopptakelseskommisjonen har fokus på inkluderingsdugnaden ved nyansettelser. Mangfoldserklæringer brukes i stillingsannonsene.

Gjenopptakelseskommisjonen har i 2023 hatt færre enn fem nyansettelser, og skal følgelig ikke rapportere noen prosentandel med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en.

Vi vil fortsette dette arbeidet slik det er beskrevet ovenfor.

Likestillingsredegjørelse, mangfold og inkluderende arbeidsliv

Gjenopptakelseskommisjonen har som mål å sikre at kommisjonen til enhver tid har riktig bemanning og kompetanse.

Gjenopptakelseskommisjonen har som mål at den skal ha en bedriftskultur basert på likestilling, mangfold og respekt for den enkelte, slik at alle får mulighet til å utvikle

sine evner og benytte sin kompetanse. Ved utlysning av ledige stillinger blir det tatt inn en mangfoldserklæring i utlysningsteksten.

Gjenopptakelseskommisjonen har videreført prinsippene i IA-avtalen (inkluderende arbeidsliv) som tar sikte på at alle som vil og kan skal få bidra i arbeidslivet. Kommisjonen har også seniorpolitiske tiltak.

Gjenopptakelseskommisjonens sekretariat ledes av en kvinne, og sekretariatet for øvrig bestod pr. 31.12.2023 av tretten kvinner og to menn. Dette innebærer at kjønnsfordelingen i sekretariatet i 2023 har vært 87,5 % kvinner og 12,5 % menn. Samtlige lederstillinger i organisasjonen er besatt av kvinner.

Tiltak mot diskriminering, mobbing og trakassering er nedfelt i kommisjonens HMS-plan. Kommisjonen har arbeidet videre med å fastlegge nærmere prosedyrer i varslingssaker.

Sykefraværet i kommisjonens sekretariat er lavt, og på den bakgrunn har kommisjonen ikke hatt behov for å iverksette tiltak for å redusere sykefraværet.

Konsulentbruk i staten

Virksomheten er pålagt å redusere konsulentbruk på områder der det ligger til rette for å benytte interne ressurser og kompetanse. I 2023 har vi hatt noe konsulentbruk i forbindelse med vårt saksbehandlingssystem og integrasjon av skjema for begjæring om gjenåpning. Dette er konsulentbruk som var nødvendig da vi ikke innehar denne kompetansen internt eller har muligheter til å gjøre etterspurte oppdatering selv.

Virksomheten har ikke kjøpt konsulenttenester fra kommunikasjonsbransjen.

Virksomheten oppnevner forsvarere, bistandsadvokater, sakkyndige og tolker i de sakene hvor det er behov for dette. Disse oppnevningene blir ført på kap. 0466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. som er regelstyrt. Disse oppnevningene blir også betegnet som konsulentbruk, men er en nødvendighet i flere av våre saker.

Øke antallet lærlinger

Gjenopptakelseskommisjonen har gjennom flere år vurdert hvorvidt det vil være mulig for kommisjonen å oppfylle kravet om lærlinger i statlige virksomheter. Konklusjonen har vært at kommisjonen på grunn av sekretariatets størrelse og oppgaver ikke har nok og relevante arbeidsoppgaver å tilby lærlinger. Denne konklusjonen er fortsatt dekkende for situasjonen.

Desentralisert arbeid

Gjenopptakelseskommisjonen har vurdert mulighetene for at ansatte i sekretariatet kan ha desentralisert arbeid. Foreløpig har kommisjonen ingen erfaring med dette. Som i all annen statlig virksomhet gjelder kvalifikasjonsprinsippet ved ansettelser, slik at den best kvalifiserte søkeren i utgangspunktet vil bli tilsatt, uavhengig av bosted. Det er likevel en forutsetning at arbeidet praktisk lar seg gjennomføre, og det vil være ønskelig med en del fysisk tilstedeværelse på kontoret i Oslo. Som nevnt, er

kommisjonens sekretariat relativt lite, og det må tas noe hensyn til så vel faglig som sosialt fellesskap på arbeidsplassen.

Da kommisjonen ikke har distriktskontorer, ville arbeide som ble utført utenfor kommisjonens kontor i Oslo måtte skje på hjemmekontor. På grunn av kommisjonens taushetsplikt ville det ikke la seg gjøre å styrke lokale fagmiljøer ved å tilhøre et lokalt kontorfellesskap.

Noe distriktpolitisk gevinst antas likevel oppnådd allerede i dag ved at kommisjonens medlemmer kommer fra ulike steder i landet.

V. Vurdering av framtidsutsikter

Gjenopptakelseskommisjonens kjernevirksomhet er behandling av begjæringer om gjenåpning av straffedommer. Kommisjonen plikter å behandle de begjæringer den mottar, så lenge de er innenfor virksomhetens myndighetsområde.

Gjennom en årrekke har antall saker til Gjenopptakelseskommisjonen vært stabilt, gjennomsnittlig 189 saker om gjenåpning de siste 10 årene. Med 263 saker mottatt i 2021, 242 i 2022 og 261 i 2023 har det vært en stor økning i antall saker de siste årene, faktisk så mye som 58 % siden 2019. Antall årsverk har ikke hatt tilsvarende økning. Skal kommisjonen klare å behandle sakene effektivt og forsvarlig må også de økonomiske rammebetingelsene for kommisjonen bedres. Den ekstra bevilgning som er gitt i 2023 vil komme godt med slik at vi kan øke antall saksbehandlere, men det er ikke tilstrekkelig til å redusere de restansene som kommisjonen har pr. i dag.

Antall straffedommer i Norge har gått jevnt ned fra rundt 20 500 i året i 2015 ca. 16 000 i 2021 og 15 600 i 2022 (tall fra SSB) Disse reduksjonene har, som det fremgår, ikke gitt nedgang i antall begjæringer til kommisjonen.

Vi tror det er sannsynlig at antall saker i kommisjonen fortsatt vil være på et meget høyt nivå i de kommende fem år, og at mange av sakene vil være arbeidskrevende.

For kommisjonen er det også en endring ved at Kamilla Silseth tok over som leder etter Siv Hallgren i 2023.

Det er også satt ned et Baneheia-utvalg som skal granske straffesaken og foreta en gjennomgang av Gjenopptakelseskommisjonen. Det har vært gjennomført et møte med hele Baneheia-utvalget, i tillegg har Gjenopptakelseskommisjonen oversendt diverse dokumentasjon mv. som har blitt etterspurt og gitt informasjon.

Noen utviklingstrekk som vil ha betydning i den neste femårsperioden:

Teknologisk utvikling

Utviklingen innen DNA-analyser fortsetter

Den teknologiske utviklingen gjør at gamle biologiske spor kan få ny verdi. Det trengs i dag svært små mengder biologisk materiale for å utføre DNA-analyser og lage DNA-profiler. Dette medfører at mulighetene for å identifisere en person på grunnlag av biologiske spor er større enn tidligere. Dersom eldre biologiske spor er i

behold, kan de analyseres og eventuelt kaste nytt lys over rettskraftige straffesaker. Analysene kan bidra til at saker gjenåpnes til gunst for den som er domfelt. Dette går også motsatt vei, slik at saker som har endt med frifinnelse, etter begjæring fra påtalemyndigheten, kan gjenåpnes til skade for den som ble frifunnet. Denne utviklingen og økt kunnskap om DNA-analyser generelt har også medvirket til at det er økt bevissthet omkring risikoen for kontaminasjon av prøvene, og at resultatene som følge av dette kan ha blitt uriktige. Det er grunn til å anta at dette vil kunne generere flere slike saker for Gjenopptakelseskommisjonen.

Frifinnelser

De senere årene har frifinnelser i enkelte saker generert flere saker til kommisjonen. I tilknytning til frifinnelsen fra Borgarting lagmannsrett i desember 2022 har kommisjonen mottatt flere saker som gjelder straffesaker ved skader på små barn (ofte omtalt som filleristing). Som nevnt har Gjenopptakelseskommisjonen hatt en økning i antall begjæringer der det gjøres gjeldende at skaden på barnet ikke skyldes vold, men særlige medisinske forhold ved barnet, etter frifinnelsen i Borgarting lagmannsrett.

Det er grunn til å anta at frifinnelser vil kunne generere flere saker for Gjenopptakelseskommisjonen.

Internettrelaterte overgrep

I Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2023 (mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2023) er alvorlig internasjonal og organisert kriminalitet, og alvorlig IKT-kriminalitet satt opp som områder som skal prioriteres. Denne prioriteringen kan få som konsekvens at kommisjonen vil motta flere slike saker. Dette vil i utgangspunktet være svært omfattende og kompliserte saker. Det er grunn til å anta at slike saker også for kommisjonen kan bli svært arbeidskrevende, de kan kreve styrking av bemanningen og de kan kreve særlig sakkyndighet.

Internasjonale regler og praksis

EU/EØS-regelverket og internasjonal praksis blir stadig viktigere for avgjørelsen av norske saker, både i forvaltningen og i domstolene. NAV-sakene har vært et eksempel på dette. Et annet eksempel er Flyktningkonvensjonssakene.

Kommisjonen følger med på avgjørelser fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) og fra andre internasjonale organisasjoner hvor det blir konstatert brudd på menneskerettighetene. Det har innkommet mange saker om ulovlig kroppsvisitasjon også i 2023. Se foran under overskriften «Aktuelle avgjørelser fra kommisjonen i 2023».

Gjenopptakelseskommisjonen har også behandlet fem NAV-saker i 2023, som gjelder familieytelser.

Komplekse saker

En utvikling mot omfattende og komplekse saker i domstolene, f.eks. saker som gjelder alvorlig økonomisk kriminalitet og ulike typer organisert kriminalitet betyr også omfattende og komplekse saker for kommisjonen. Etter det ovennevnte rundskrevet skal også alvorlig internasjonal og organisert kriminalitet, alvorlig økonomisk kriminalitet, herunder alvorlig arbeidslivskriminalitet, og alvorlig IKT-kriminalitet være prioriterte områder. Også slike saker er svært arbeidskrevende, de vil kreve styrking av bemanningen og de kan ofte kreve særlig sakkyndighet for kommisjonen.

Medieoppmerksomhet

Medieoppmerksomhet om enkeltsaker i kommisjonen gjør at ordningen blir mer kjent og flere begjærer gjenåpning.

Tiltak for å møte utfordringene

I likhet med domstolene har kommisjonen ikke innflytelse på hvilke, hvor mange eller hva slags saker som kommer inn. Dette gjør at planlegging av tiltak kan være vanskelig.

Erfaringen fra NAV-sakene i 2021, har vist hvor viktig det er med en tett dialog med departementet dersom/når kommisjonen på relativt kort tid får en kraftig økning i antall begjæringer om gjenåpning. Omfattende saker i domstolene vil ofte være ressurskrevende også for kommisjonen. Videre er det viktig at organisasjonen er fleksibel med evne til å snu seg raskt ved å øke bemanningen i perioder. Mange saker tar så store ressurser at vi ser et behov for flere medarbeidere. En mulighet er en relativt stor økning i antall ansatte over en kortere periode, slik at vi kan komme mer ajour med sakene, og ikke må bruke så mye tid på å håndtere sakene i restanse. Alternativt er det behov for en økning i bemanningen over lengre tid.

Økende saksmengde og behandling av store saker utløser behov for ekstra møtedager.

Det er også sannsynlig at vi i større grad må innhente kompetanse og ressurser som vi ikke besitter selv. Dette kan medføre økt bruk av ekstern sakkyndighet i saker som krever dette, for eksempel digital eller økonomisk kompetanse.

Fjernavhør /-samtaler

Som nevnt tidligere, vil kommisjonen vanligvis tilby den domfelte en veiledningssamtale, dersom vedkommende ikke er representert ved advokat. I de tilfellene den domfelte er inne til soning, vil samtalen ofte finne sted i fengselet. Etter pandemien har samtalene i større grad blitt gjennomført som digitale møter eller eventuelt over telefon, med mindre særlige grunner taler imot det. Det samme vil gjelde ved avhør av vitner, dersom ikke vitneforklaringen anses som så sentral at det taler for å gjennomføre avhøret på ordinær måte med fysisk fremmøte.

Mediekonvertering av papirarkiv

Gjenopptakelseskommisjonen har papirbasert arkiv for perioden 2004 til 2013. Vi har sett på muligheten for å mediekonvertere (digitalisere) disse dokumentene i henhold til Riksarkivarens forskrift kapittel 8 og Arkivverkets veileder for mediekonvertering av papirarkiv, men foreløpig er dette ikke en oppgave eller kostnad som kan prioriteres..

VI. Årsregnskap

Leders kommentar til årsregnskapet 2023

Formål

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker ble opprettet i 2004 og er administrativt underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Kommisjonen er et uavhengig forvaltningsorgan som fører regnskap i henhold til kontantprinsippet.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav som er stilt fra Justis- og beredskapsdepartementet i hovedinstruks til virksomheten. Jeg mener regnskapet gir et dekkende bilde av kommisjonens disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av noen vesentlige forhold

Gjenopptakelseskommisjonen fikk for 2023 tildelt kr 22 864 000. Som kompensasjon for den ekstraordinære lønns- og prisjusteringen, samt midlertidig økt arbeidsgiveravgift på inntekt over kr 750 000 fikk kommisjonen tildelt kr 215 000. Som kompensasjon for lønnsoppgjøret 2023 fikk kommisjonen tildelt kr 718 000. Det vil si at totalt tildelt ramme for 2023 var på kr 23 797 000.

Kommisjonen har i 2023 fått refusjoner for foreldrepenger og sykemeldinger fra NAV med kr 193 675.

Virksomheten kjøper IKT, lønn- og regnskapstjenester fra Sekretariatet for konfliktrådene og har i den forbindelse avgitt en belastningsfullmakt til dem pålydende kr 1 058 741 på kap. 0468, post 01. Sekretariatet for konfliktrådene har belastet kommisjonen med kr 1 058 741.

Kommisjonen har i 2023 hatt 14,10 årsverk, mot 12,54 i 2022.

I tillegg til bevilgningen over kap. 468 er bevilgningene på kap. 414 Forlikrådet og andre domsutgifter og kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. stilt til kommisjonens disposisjon. Det vil si at utgifter til forsvarere, bistandsadvokater, tolker eller sakkyndige som er oppnevnt av kommisjonen, er regelstyrte utgifter som ikke belastes kommisjonens budsjett.

Kommisjonen har i 2023 belastet kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. med kr 2 857 749 noe som er en vesentlig økning fra 2022 da belastningen var kr 1 962 416. Årsaken til dette er større utbetalinger enn vanlig til oppnevnte forsvarere.

Forklaring på underforbruk

Kommisjonen har et relativt lite budsjett med mange faste kostnader. Lønn, husleie og kjøp av IT/regnskapsbistand utgjør de største postene. Hvilke kostnader kommisjonen ellers har, beror blant annet på sakstilgangen. Mottar kommisjonen saker av et større omfang, kan det bli nødvendig med økt utredning og ekstraordinære møter i kommisjonen som igjen vil føre til økte kostnader.

Kommisjonen har i 2023 hatt et underforbruk på kr 694 379. Kommisjonen har i 2023 fått refusjoner for foreldrepenger og sykemeldinger fra NAV med kr 193 675. Sykepengene utgjør største delen av beløpet, og er krevende å forutse for en liten virksomhet som Gjenopptakelseskommisjonen. I 2023 ble det ansatt 5 nye i Gjenopptakelseskommisjonen, herunder leder. Det er et langt høyere antall nyansatte enn vanlig, og alle de nytilsatte har tatt ut ferie uten lønn. Dette gir også besparelse på arbeidsgiveravgift og pensjonsutgifter. Vi har i tillegg mottatt flere kreditnotaer fra Statens pensjonskasse. Dette gjelder ekstra faktura i 2022 og termin 3 i 2023 og ble avklart på et sent tidspunkt i 2023.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for virksomheten. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert pr. d.d. Revisjonsberetningen vil bli gjort tilgjengelig på virksomhetens hjemmeside www.gjenopptakelse.no så snart den er offentlig tilgjengelig.

Oslo, 15. februar 2024

Kamilla Silseth
leder

Dokumentet er elektronisk godkjent

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2022 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret.
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret.
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet.
- d) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp.

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten

har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Regnskapstall i bevilgnings- og artskontorapportering med noter viser regnskapstall rapportert til statsregnskapet. I tillegg viser noten til artskontorapporteringen *Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen* bokførte tall fra virksomhetens kontospesifikasjon i kolonnen *Spesifisering av bokført avregning med statskassen*. Notene viser forskjellen mellom beløp virksomheten har bokført på eiendels- og gjeldskontoer i virksomhetens kontospesifikasjon (herunder saldo på kunde- og leverandørreskonto) og beløp virksomheten har rapportert som fordringer og gjeld til statsregnskapet og som inngår i mellomværendet med statskassen.

Virksomheten har innrettet bokføringen slik at den følger kravene i bestemmelser om økonomistyring i staten. Dette innebærer at alle opplysninger om transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner som er nødvendige for å utarbeide pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 3.3.2, og spesifisering av pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 4.4.3, er bokført. Bestemmelsene krever blant annet utarbeiding av kundespesifikasjon og leverandørspesifikasjon. Dette medfører at salgs- og kjøpstransaksjoner bokføres i kontospesifikasjonen på et tidligere tidspunkt enn de rapporteres til statsregnskapet, og innebærer kundefordringer og leverandørgjeld i kontospesifikasjonen.